

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Czasopismo:

Rocznik V Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Sprawozdanie z działalności Związku za rok 1925. Warszawa, 1926.

Czasopismo zdigitalizowane i udostępnione cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Biblioteka Koła Naukowego
Akademii Handlowej w Poznaniu

Nr 8044/5

1928

Koła Naukowego
Tow. Stud. i Dypl.
Wyższej
Szkoły Handlowej
w Poznaniu.

Koła Naukowego
Tow. Stud. i Dypl.
Wyższej
Szkoły Handlowej
w Poznaniu.

1392

216 12

5237

Książkę należy zwrócić dnia:

A blank ledger page with a grid of 4 columns and 25 rows. The columns are defined by solid black lines, and the rows by dashed black lines. The page is cream-colored and shows signs of aging.

Za każdy dzień zwłoki 10 gr kary

NR.INW.342

ROCZNIK V

POLSKIEGO ZWIĄZKU
PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

Sprawozdanie z działalności Związku
za rok 1925

W A R S Z A W A

1926

NAKŁADEM POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

5237 III

TREŚĆ.

	Str.
1. Wstęp. Analiza danych liczbowych	3
Tablica Nr. 1 Podział terytorjalny. Oddziały Związku	3
„ Nr. 2 Podział zawodowy. Grupy Związku	4
„ Nr. 3 Wykaz ogólny liczby zakładów i robotników podług Oddziałów i Grup	5
„ Nr. 4 Obroty w tysiącach złotych fabryk stowarzyszonych	6
„ Nr. 5 „ „ „ „ podług Oddziałów	6
„ Nr. 6 „ „ „ „ „ „ Grup	6
„ Nr. 7 „ „ złotych na 1 robotnika	7
„ Nr. 8 Produkcja w tonnach fabryk stowarzyszonych	8
„ Nr. 9 „ „ „ „ podług Oddziałów	8
„ Nr. 10 „ „ „ „ „ „ Grup	8
„ Nr. 11 „ „ kilogramach na 1 robotnika	9
„ Nr. 12 Wielkość fabryk stowarzyszonych	10
„ Nr. 13 Wykaz porównawczy strajków w r. 1924 i 1925	10
2. Nowe fabryki i grupy zawodowe	7
3. Walne Zgromadzenie Członków P. Z. P. M. Wybory władz Związku. Posiedzenia Rady	8
4. Udział P. Z. P. M. w Centralnym Związku	11
5. Narady gospodarcze	11
6. Sprawy kredytowe i pieniężne	13
7. Starania o pracę dla fabryk związkowych	15
8. Związek Eksportowy	16
9. Organizacja sprzedaży	17
10. Ceny materiałów surowych.	17
11. Sprawy celne	17
12. Sprawy podatkowe	18
13. Sprawy robotnicze	19
14. Sprawy oświatowe	20
15. Udział w Targach i Zjazdach	20
16. Wydawnictwa Związku	20
17. Biuro Związku	21
18. Sprawozdania Oddziałów:	
a) Oddział Warszawski	22
b) „ Lubelski	24
c) „ Radomsko-Kielecki	25
d) „ Łódzko-Kaliski	27
19. Sprawozdania Grup:	
a) Grupa I Maszynowa. Podgrupa Armatur	27
b) Grupa II Wytwórni Maszyn i Narzędzi Rolniczych.	27
c) Grupa IV Wag i Wyrobów Precyzyjnych. Podgrupa Wag	28
d) Grupa XI Drutu i Gwoździ	29
20. Sprawozdanie Rachunkowe P. Z. P. M.	30

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

ZA ROK 1925.

Charakterystyką roku 1924-go w życiu gospodarczym Polski było utrwalenie zdrowego pieniądza, stworzonego ciężkim wysiłkiem całego społeczeństwa. Charakterystyką roku 1925-go jest wzrastające bezrobocie, wysuwające się na czoło najistotniejszych zagadnień polityki państwowej, brzemienne wypadkami, które zdolne są zakłócić ład społeczny i podważyć podstawy niezależności gospodarczej narodu. Jest ono nieuniknionym skutkiem bezwiednego łamania praw ekonomicznych przez ciała ustawodawcze i rząd gwoździem do ścian dążeniom mas robotniczych do uprzywilejowanego stanowiska kosztem ogółu. Jeżeli bowiem jest rzeczą do pomyślenia, ażeby mniejszość liczebna narodu żyła kosztem większości, to stosunek odwrotny

żadną miarą nie da się utrzymać na stałe i po wyczerpaniu zasobów mniejszości obywateli, wyłączonej stronnictwem polityką podatkową i socjalną, musi nastąpić niechybnie powszechna nędza. Polska w obecnej chwili zbliża się fatalnie do tego stanu.

Ilość bezrobotnych robotników przemysłowych we wszystkich działach wytwórczości polskiej wzrosła w ciągu 1925 roku prawie w dwójnasób: z 163 000 na początku roku do przeszło 313 000 w końcu tego roku. Do tej liczby całkowitych bezrobotnych należałoby dodać stosowną liczbę bezrobotnych częściowych, t. j. robotników, zapisanych wprawdzie na listach fabrycznych, ale zatrudnionych tylko częściowo, więc albo niepełną ilość godzin dziennie, albo też 5, 4, 3,

Tablica № 1.

Stan w dniu 31 grudnia 1925 r.

№	O D D Z I A Ł Y	Siedziba oddziału	I L O Ś Ć				Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
			Z a k ł a d ó w		R o b o t n i k ó w		1924 r.	1925 r.
			1924 r.	1925 r.	1924 r.	1925 r.		
1	Warszawski	Warszawa	129	141	20530	20077	160	142
2	Podwarszawski	„	14	14	1834	1240	131	88
3	Łódzko-Kaliski	Łódź	22	23	1825	1383	83	60
4	Kujawsko-Płocki	Włocławek	14	14	971	997	69	71
5	Radomsko-Kielecki	Radom	31	33	6242	5298	201	160
6	Dąbrowski	Sosnowiec	25	27	5725	5595	229	207
7	Lubelski	Lublin	11	10	1900	1337	173	134
8	Kresowy	Białystok	5	4	211	165	42	41
9	Lwowski	Lwów	12	12	1130	1070	94	89
10	Krakowski	Kraków	7	7	2512	1555	359	222
11	Poznańsko-Pomorski	Poznań	23	25	5531	5187	240	207
12	Cieszyński	Bielsko	24	21	4380	3664	185	174
13	Górnośląski	Katowice	1	1	180	127	108	127
14	Gdański	Gdańsk	1	1	3298	3298	3298	3298
		O g ó ł e m . . .	319	333	56197	50993	173	153

a nawet 2 dni w tygodniu. Właściwą bowiem miarą wzrastającego bezrobocia byłby stosunek rzeczywiście przepracowanych przez każdorazową załogę godzin roboczych do ilości godzin roboczych nominalnych, to znaczy takich, które pewna stała dla danej fabryki liczba robotników przepracowałaby przy normalnym ruchu.

Ankieta doroczna, przeprowadzona przez Polski Związek Przemysłowców Metalowych wśród swoich członków, nie daje dostatecznego materiału do roztoczenia całkowitego obrazu zachwiania się produkcji metalowej w kraju. Jednakże z liczb zebranych wynika niedwuznacznie, że rok 1925 był dla produkcji tej bardzo niepomyślny. Wprawdzie liczba zakładów zrzeszonych w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych wzrosła w ciągu roku z 319 na 333, ale ze sprawozdań dyrekcji Związku, składanych na każdym posiedzeniu Rady, okazuje się, że przystąpiło do Związku w ciągu tego roku 31 zakładów, wystąpiło zaś ze Związku w tym samym czasie, lub zostało skreślonych z listy członków 17 zakładów. Pierwsza z tych liczb świadczy o niewątpliwie sile przyciągającej Związku, gdy druga jest smutną ilustracją załamania się linii rozwoju przemysłu metalowego w Polsce, istotnym bowiem powodem skreślenia owych 17 zakładów było zamknięcie całkowite fabryk z powodu braku pracy, bankructwo lub likwidacja przedsiębiorstwa z powodu braku środków.

Jeszcze bardziej dobitnym dowodem złego stanu przemysłu metalowego w kraju jest spadek liczby robotników w fabrykach stowarzyszonych w ciągu r. 1925. Pomimo wzrostu liczby zakładów o 4,4%, liczba robotników spadła z 56 197 na początku r. 1925 do 50 993 w końcu tego roku, to znaczy, że zmniejszyła się o 5 204 robotników, czyli o 9,26%. Gdy na początku roku na jedną fabrykę związkową przypadało średnio 173 robotników, to w końcu roku liczba ta stopniała do 153, czyli zmniejszyła się o 12%. Lecz i ta ostatnia liczba nie charakteryzuje jeszcze w dostatecznej mierze kryzysu, przez który przechodzi przemysł metalowy, należy bowiem uwzględnić jeszcze, jak powiedziano wyżej, stan częściowego bezrobocia, który trapi całe życie gospodarcze Polski.

Przytoczona poniżej tablica № I zawiera liczby porównawcze stanu P. Z. P. M. w końcu roku 1924 i r. 1925 pod względem ilości fabryk i liczby robotników z podziałem terytorjalnym t. j. podług Oddziałów Związku. Tablica № 2 podaje liczby porównawcze tego stanu z podziałem podług grup zawodowych Związku. Z nielicznymi wyjątkami obie tablice wykazują zmniejszenie liczby zatrudnionych robotników. Pierwsza tablica wykazuje wzrost liczby robotników w Oddziałach Kujawsko-Płockim i Górnślaskim. W Oddziale Gdańskim liczba robotników pozostała bez zmiany, ale tylko dlatego, że „Stocznia Gdańska“ nie odpowie-

Tablica № 2.

Stan w dniu 31 grudnia 1925 r.

№	G R U P A	Ilość zakładów		Ilość robotników		Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
		1924 r.	1925 r.	1924 r.	1925 r.	1924 r.	1925 r.
I	Maszynowa	77	88	18337	17194	238	195
II	Maszyn i narzędzi rolniczych	61	54	7846	5751	129	106
III	Elektrotechniczna	14	13	1330	917	95	70
IV	Wag i wyrobów precyzyjnych	21	24	1160	1090	55	45
V	Odlewni	51	51	6888	5439	135	106
VI	Kotlarni	12	10	1200	1492	100	149
VII	Urządzeń zdrowotnych	5	4	551	343	110	85
VIII	Wyrobów żelaznych	41	42	8524	8123	208	193
IX i X	„ metalowych	22	30	8291	9295	377	310
XI	Drutu i gwoździ	15	17	2070	1349	138	79
	Ogółem	319	333	56197	50993	173	153

działa na ankietę, przyjęto więc liczby z r. 1924. Pod względem zawodowym zaznaczył się wzrost w grupach IX i X wyrobów metalowych zarówno co do ilości zakładów, jak co do liczby robotników. Znaczny wzrost ilości robotników nastąpił w grupie VI kotlarni, pomimo zmniejszenia ilości zakładów.

Tablica № 3 daje szczegółowy obraz terytorjalnego rozmieszczenia grup zawodowych w Oddziałach Związku z uwzględnieniem ich mocy pod względem ilości zakładów i liczby robotników.

Na wzór sprawozdania z działalności Związku za r. 1924, które było zamieszczone w „Roczniku IV-ym“ P. Z. P. M., podajemy w tablicy № 4 obroty fabryk stowarzyszonych w tysiącach złotych, osiągnięte ze sprzedaży swoich wyrobów w roku sprawozdawczym 1925 z podziałem na grupy zawodowe i oddziały terytorjalne. Następane dwie tablice wskazują kolejność

wysokości obrotów pod względem terytorjalnym i pod względem grupowo-zawodowym, a mianowicie: tablica № 5 podaje kolejność oddziałów Związku pod względem sumy osiągniętych obrotów dla r. 1925, a tablica № 6 — takąż kolejność grup zawodowych Związku, również dla r. 1925. W obu ostatnich tablicach przytoczone są dla porównania obroty z r. 1924.

Analizując te tablice, musimy zaznaczyć, że większy obrót, osiągnięty przez fabryki związkowe, tłumaczy się przede wszystkim wzrostem ceny wyrobów skutkiem znacznego podrożenia ku końcowi roku materiałów surowych i pomocniczych, o którym dalej będzie mowa. Ważną bardzo okolicznością, może nawet decydującą, jest fakt powszechnie obserwowany, że fabryki wyprzedawały swe zapasy wyrobów gotowych, nagromadzone częściowo w roku poprzednim, przynaglone do tego brakiem środków obrotowych. Z temi

Tablica № 3.

Stan na dzień 31 grudnia 1925 r.

ODDZIAŁY	1 Warszawski		2 Podwarszaw.		3 Łódzko-Kaliski		4 Kujawsko- Płocki		5 Radomsko- Kielecki		6 Dąbrowski		7 Lubelski		8 Kresowy		9 Lwowski		10 Krakowski		11 Poznańsko- Pomorski		12 Cieszyński		13 Górnośląski		14 Gdański		R A Z E M	
G r u p y	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.
I. Maszynowa . .	41	7217	3	360	11	929	—	—	1	—	3	382	2	428	1	30	6	770	4	1243	8	1138	7	1399	—	—	1	3298	88	17194
II. Masz. i narz. roln.	2	94	8	630	3	60	10	747	6	128	3	118	6	635	1	8	2	162	2	270	10	2836	1	63	—	—	—	—	54	5751
III. Elektrotechn. . .	10	595	—	—	1	15	1	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	127	—	—	13	917	
IV. Wag. i wyr. prec.	14	526	1	131	—	—	—	—	1	30	—	—	2	274	1	57	2	32	—	—	2	13	1	27	—	—	—	—	24	1090
V. Odlewni	14	541	1	15	2	27	1	30	19	2551	7	576	—	—	1	70	1	20	—	—	1	1035	4	574	—	—	—	—	51	5439
VI. Wyr. kotlarskich	6	647	—	—	1	16	—	—	—	—	2	788	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	41	—	—	—	—	10	1492	
VII. Urząd. zdrowotn.	3	295	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	48	—	—	—	—	4	343	
VIII. Wyrob. żelazn. .	21	1281	1	104	3	49	1	—	2	2269	8	3171	—	—	—	—	1	86	—	—	1	82	4	1081	—	—	—	—	42	8123
IX i X. Wyrob. metal.	21	8172	—	—	1	275	—	—	3	260	1	74	—	—	—	—	—	—	—	2	83	2	431	—	—	—	—	30	9295	
XI. Drutu i gwoździ	9	709	—	—	1	12	1	40	1	60	3	486	—	—	—	—	—	1	42	—	—	—	—	—	—	—	17	1349		
R A Z E M . .	141	20077	14	1240	23	1383	14	997	33	5298	27	5595	10	1337	4	165	12	1070	7	1555	25	5187	21	3664	1	127	1	3298	333	50993

Obroty w tysiącach złotych osiągnięte w roku 1925 przez fabryki związkowe ze sprzedaży swoich towarów.

Tablica № 4.

Oddział	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	RAZEM
Grupa	Warszawski	Pod- warszawski	Łódzko- Kaliski	Kujawsko- Płocki	Radomsko- Kielecki	Dąbrowski	Lubelski	Kresowy	Lwowski	Krakowski	Poznańsko- Pomorski	Cieszyński	Górno- śląski	Gdański	
I. Maszynowa	45118	2542	3310	—	—	1485	1064	184	2776	15035	8456	7155	—	20250	112375
II. Maszyn i narz. roln. .	1494	2640	166	3523	504	702	4389	43	1759	764	17689	170	—	—	33843
III. Elektrotechniczna . .	5482	—	133	1500	—	—	—	—	—	—	—	—	1067	—	8182
IV. Wag i wyrob. precyz. .	2857	710	—	—	60	—	1684	277	89	—	106	97	—	—	5880
V. Odlewni	4213	78	118	156	10451	3340	—	365	103	—	5426	4656	—	—	28906
VI. Kotlarni	5250	—	139	—	—	6447	—	—	—	—	—	340	—	—	12176
VII. Urządzeń zdrowotnych	2712	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	327	—	—	3039
VIII. Wyrobów żelaznych . .	7846	455	836	310	715	18876	—	—	427	—	153	7153	—	—	36771
IX i X. Wyrobów metalow. .	62646	—	1204	—	1188	399	—	—	—	—	311	2188	—	—	67936
XI. Drutu i gwoździ	8806	—	70	387	597	4549	—	—	—	418	—	—	—	—	14827
RAZEM . .	146424	6425	9976	5876	13515	35798	8137	869	5154	16217	32141	22086	1067	20250	323935

zastrzeżeniami można wnosć z liczb powyższych, że Oddział Warszawski utrzymał się na swem dominującym miejscu, Oddział Poznańsko-Pomorski ustąpił drugiego miejsca Oddziałowi Dąbrowskiemu, który w roku poprzednim zajmował trzecie miejsce. Znaczne zwiększenie obrotów wykazał Oddział Krakowski, natomiast obroty Oddziału Radomsko-Kieleckiego znamionują upadek wytwórczości tego Oddziału, co wynika nie tylko ze zmniejszenia ilości robotników w nim o przeszło 15%, lecz nadewszystko z redukcji dni pracy do minimalnej liczby w tygodniu, a nawet — tak zmniejszo-

Tablica № 5.

№ kolejny	O D D Z I A Ł Y	Obrót w tysiącach zł.	
		1925 r.	1924 r.
1	Warszawski	146424	84788
2	Dąbrowski	35798	22193
3	Poznańsko-Pomorski	32141	23693
4	Cieszyński	22086	19647
5	Gdański	20250	18060
6	Krakowski	16217	5752
7	Radomsko-Kielecki	13515	21013
8	Łódzko-Kaliski	9976	7745
9	Lubelski	8137	8263
10	Podwarszawski	6425	10538
11	Kujawsko-Płocki	5876	6433
12	Lwowski	5154	3643
13	Górnośląski	1067	470
14	Kresowy	869	1022
	Ogółem P. Z. P. M. .	323935	233260

Tablica № 6.

№ kolejny	NAZWA GRUPY	Obrót w tysiącach zł.	
		1925 r.	1924 r.
1	Maszynowa	112375	89447
2	Wyrobów metalowych	67936	17843
3	Wyrobów żelaznych	36771	32537
4	Maszyn i narzędzi rolniczych . . .	33843	29152
5	Odlewni	28906	24104
6	Drutu i gwoździ	14827	16005
7	Kotlarni	12176	4061
8	Elektrotechniczna	8182	9699
9	Wag i wyrobów precyzyjnych . .	5880	8165
10	Urządzeń zdrowotnych	3039	2247
	Ogółem P. Z. P. M. .	323935	233260

nych tygodni—w miesiącu. Poza tem Oddział Górnośląski wykazał bardzo znaczny wzrost zbytu wyrobów swojej jedynej fabryki, która zwiększyła ilość robotników o przeszło 40%. Reszta oddziałów wykazuje drobne przesunięcia pod względem wysokości obrotów.

W kolejności obrotów podług grup bardzo znaczny, niemal czterokrotny wzrost wykazała grupa wyrobów metalowych, co tłumaczy się zwiększeniem ilości fabryk w tej grupie oraz zaliczeniem do niej niektórych fabryk z grup innych. Zmniejszenie obrotów zaznaczyło się bardzo znacznie w grupie wag, grupie drutu i gwoździ i w grupie elektrotechnicznej, natomiast grupa kotlarni wykazuje znaczne, bo trzykrotne zwiększenie obrotów.

Z tablic powyższych została ułożona tablica № 7, wykazująca średni obrót roczny na jednego ro-

botnika podług grup i oddziałów. Ze względów, o których mówiliśmy wyżej, mianowicie, że fabryki wykazały obroty ze sprzedaży, fakturowanych w roku sprawozdawczym, a więc włączyły do nich niefatlo wyroby, wyprodukowane przez robotników w roku 1925, lecz także posiadane zapasy z produkcji poprzedniej, liczby te nie dają dostatecznego materiału do wnioskowania. Podaliśmy je dla porównania z liczbami roku poprzedniego, które były naogół niższe, co się dostatecznie tłumaczy wzrostem ceny wyrobów w roku sprawozdawczym. O sprawności robotnika z liczb tych wnioskować nie można, gdyż robotnicy byli zatrudnieni niepełną liczbę godzin w roku. Dopiero wykaz produkcji na godzinę roboczą dałby właściwy obraz wydajności pracy, który będziemy się starali otrzymać z ankiety w przyszłym roku.

Stopniowe rozwijanie statystyki związkowej dało możność zobrazowania w tym roku wytwórczości fabryk związkowych, oczywiście tych tylko, które odpowiedziały na ankietę, pod względem masy (wagi) wytworzonych w roku sprawozdawczym wyrobów. Wielkość tę podają tablice № 8, 9, 10 i 11 w których oznaczona jest masa produkcji w tonnach, względnie kilogramach, z podziałem również na grupy i oddziały. Ze względów, które wyłuszczyliśmy już wyżej, liczb z tych tablic nie należy wiązać z liczbami obrotów w analogicznych tablicach wartości sprzedanych towarów — № 4, 5, 6 i 7.

Tablica № 12 podaje charakterystykę wielkości fabryk stowarzyszonych w poszczególnych oddziałach P. Z. P. M. pod względem ilości zatrudnionych robotników. Największe pod tym względem fabryki skupione są w Oddziale Warszawskim, gdzie są 4 fabryki liczące powyżej 1000 robotników; Oddział Poznańsko-Pomorski liczy dwie takie fabryki; Oddział Dąbrowski — jedną. Powyżej 3000 robotników mieliśmy w roku sprawozdawczym dwie fabryki, należące do Związku: jedną w Warszawie i jedną w Gdańsku. W Oddziale Cieszyńskim mieliśmy jedną fabrykę, liczącą powyżej

700 do 800 robotników. W pozostałych Oddziałach nie było większych fabryk ponad 700 robotników.

Wzorem poprzedniego sprawozdania podajemy wreszcie tablicę № 13, zawierającą porównawcze liczby dotyczące strajków, które zakłócały regularny bieg pracy w fabrykach stowarzyszonych. Na ankietę pod tym względem odpowiedziało mniej fabryk w r. 1925, aniżeli w poprzednim. Uderza olbrzymia, w porównaniu z rokiem poprzednim, strata dniówek w Oddziale Warszawskim, która była skutkiem strajku sierpniowego, o czym szczegółowe sprawozdanie zawarte jest w sprawozdaniu Oddziału. Z tym wyjątkiem rok 1925 był spokojniejszy od swego poprzednika.

Nowe fabryki i grupy zawodowe. Na tle ciężkiego kryzysu, przez który przechodzi przemysł metalowy, mamy do zaznaczenia w roku sprawozdawczym kilka objawów żywotności i zdolności do rozwoju tego przemysłu w Polsce. W Czechowicach pod Warszawą powstała nowa całkiem fabryka samochodów ciężarowych znanej i zasłużonej firmy związkowej „Ursus“, której całkowicie wykończone budynki oglądali zaproszeni członkowie P. Z. P. M. w lutym roku sprawozdawczego. Fabryka, zbudowana na produkcję 500 samochodów rocznie, z własną odlewnią żelaza i metali, z najnowszymi maszynami, które obecnie się montują, zostanie puszczona w ruch w r. 1926. Opis fabryki został zamieszczony w № 8 „Przemysłu Metalowego“. W roku sprawozdawczym powiększona została i przeniesiona do nowych budynków fabryka piór stalowych „K. Wasilewski i S-ka“. „Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów“ rozpoczęła pierwszą w kraju budowę parowozów wąskotorowych dla kolei dojazdowych. Fabryka Born & Schütze w Toruniu demonstrowała wobec zaproszonych gości zbudowaną przez siebie lokomobilę przemysłową o mocy 200 KM, największą z dotychczas budowanych w Polsce. Słynne zakłady Tow. Akc. „Lilpop, Rau i Loewenstein“ w Warszawie zaprezentowały we wrześniu wy-

Średni obrót roczny w złotych na 1-go robotnika w roku 1925.

Tablica № 7.

Grupa \ Oddział	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Katolski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Kresowy	9 Lwowski	10 Krakowski	11 Poznańsko- Pomorski	12 Cieszyński	13 Górnolódzki	14 Gdański
I. Maszynowa	6320	7100	5610	—	—	3390	3740	6140 ¹⁾	3840	13040	7130	5100	—	6140 ¹⁾
II. Maszyn i narzędzi rolniczych	14790	4210	2720	4260	3380	5280	4850	5330 ¹⁾	8930	2830	4750	2660	—	—
III. Elektrotechniczna	7820	—	10680	8920	—	—	—	—	—	—	—	—	8670	—
IV. Wag i wyrobów precyz.	5130	6460	—	—	2010	—	6400	4860 ¹⁾	2080	—	7070	4860 ¹⁾	—	—
V. Odlewni	7190	5210 ¹⁾	4360	5210 ¹⁾	4100	3920	—	5210 ¹⁾	4290	—	4830	7760	—	—
VI. Kotlarni	6280	—	6600 ¹⁾	—	—	6430	—	—	—	—	—	7080	—	—
VII. Urządzeń zdrowotnych	7100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7100	—	—
VIII. Wyrobów żelaznych	5600	4780	4570	5300	3150	5760	—	—	4960	—	4830	5650	—	—
IX i X. Wyrobów metalowych	9060	—	5100 ¹⁾	—	2990	5250	—	—	—	—	3490	4690	—	—
XI. Drutu i gwoździ	11290	—	7000	12910	9950 ¹⁾	8620	—	—	—	9950 ¹⁾	—	—	—	—

¹⁾ Liczba średnia ze wszystkich Oddziałów.

Produkcja w tonnach fabryk związkowych w roku 1925.

Tablica № 8.

Oddział	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	RAZEM
Grupa	Warszawski	Pod- warszawski	Łódzko- Kalski	Kujawsko- Płocki	Radomsko- Kielecki	Dąbrowski	Lubelski	Kresowy	Lwowski	Krakowski	Poznańsko- Pomorski	Cieszyński	Górnoląski	Gdański	
I. Maszynowa	33327	1636	8522	—	—	1498	2523	137	1850	9651	3771	4826	—	15072	82813
II. Maszyn i narz. roln. .	421	450	167	4631	755	364	5050	37	242	1239	2625	294	—	—	16275
III. Elektrotechniczna . . .	464	—	91	633	—	—	—	—	—	—	—	—	340	—	1528
IV. Wag i wyrob. precyz. .	12	340	—	—	25	—	894	137	104	—	55	65	—	—	1632
V. Odlewni	8731	172	303	344	3441	4447	—	802	225	—	10025	10920	—	—	39410
VI. Kotlarni	213	—	56	—	—	3950	—	—	—	—	—	35	—	—	4254
VII. Urządzeń zdrowotnych	344	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	—	—	385
VIII. Wyrobów żelaznych . .	3320	515	481	330	4425	72008	—	—	268	—	98	6798	—	—	88243
IX i X. Wyrob. metalowych .	7433	—	876	—	305	43	—	—	—	—	330	842	—	—	9829
XI. Drutu i gwoździ . . .	16825	—	130	351	781	3035	—	—	—	546	—	—	—	—	21668
RAZEM . .	71090	3113	10626	6289	9732	85345	8467	1113	2689	11436	16904	23821	340	15072	266037

kończone w swych warsztatach wagony tramwajowe *motorowe*, o czym podana była wiadomość w № 38 „Przemysłu Metalowego“ i t. d. Związek otrzymał w ciągu roku sprawozdawczego wiadomości także od innych swoich fabryk o wprowadzeniu nowych artykułów do dotychczasowej fabrykacji. Prócz tego należy zaznaczyć z uznaniem usiłowania konsolidacji wytwórczości metalowej, która w roku sprawozdawczym wyraziła się w utworzeniu nowych grup zawodowych w łonie Związku, a mianowicie podgrupy armatur i podgrupy obrabiarek, które mają przede wszystkim cele natury ściśle technicznej, w pierwszym rzędzie — opracowanie norm wytwarzanych typów.

Z wiadomości dotyczących życia wewnętrznego Związku, należy zaznaczyć, że w roku sprawozdawczym został zatwierdzony w urzędzie patentowym pod № 2 rejestru wzór znaku związkowego, o czym podana była notatka w № 21 „Przemysłu Metalowego“ wraz z podobizną znaku.

Tablica № 9.

№ kolejny	NAZWA GRUPY	Produkcja w tonnach
1	Wyrobów żelaznych	88243
2	Maszynowa	82813
3	Odlewni	39410
4	Drutu i gwoździ	21668
5	Maszyn i narzędzi rolniczych	16275
6	Wyrobów metalowych	9829
7	Kotlarni	4254
8	Wag i wyrobów precyzyjnych	1632
9	Elektrotechniczna	1528
10	Urządzeń zdrowotnych	385
Ogółem P. Z. P. M. .		266037

Tablica № 10.

№ kolejny	O D D Z I A Ł	Produkcja w tonnach
1	Dąbrowski	85345
2	Warszawski	71090
3	Cieszyński	23821
4	Poznańsko-Pomorski	16904
5	Gdański	15072
6	Krakowski	11436
7	Łódzko-Kalski	10626
8	Radomsko-Kielecki	9732
9	Lubelski	8467
10	Kujawsko-Płocki	6289
11	Podwarszawski	3113
12	Lwowski	2689
13	Kresowy	1113
14	Górnoląski	340
Ogółem P. Z. P. M. .		266037

Walne Zgromadzenie Członków P. Z. P. M.

Wybory władz Związku. Posiedzenia Rady.

W roku sprawozdawczym Polski Związek Przemysłowców Metalowych odbył jedno walne zgromadzenie swoich członków, które było zwyczajnem rocznem zgromadzeniem sprawozdawczem. Zgromadzenie odbyło się dn. 12 października, a więc ze znacznem opóźnieniem, które tłumaczy się wyjątkowymi okolicznościami pracy Związku w tym roku. Oprócz przyjęcia sprawozdania z działalności Związku za rok poprzedni, zatwierdzenia bilansu i planu prac Związku na przyszłość, oraz dokonania wyborów uzupełniających do władz Związku, na zgromadzeniu tem było uchwalone

Średnia produkcja roczna w kilogramach na 1-go robotnika w roku 1925.

Tablica № 11.

Oddział	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Grupa	Warszawski	Podwar- szawski	Łódzko-Ka- liski	Kujawsko- Płocki	Radomsko- Kielecki	Dąbrowski	Lubelski	Kresowy	Lwowski	Krakowski	Poznańsko- Pomorski	Cieszyński	Górnoląski	Gdański
I Maszynowa	4480	4570 ¹⁾	6540	—	—	3420	4570 ¹⁾	4570 ¹⁾	2560	8370	3180	3440	—	4570 ¹⁾
II Masz. i narz. rolniczych . .	4170	7170	2730	5600	5070	2740	5580	4590 ¹⁾	1230	4590 ¹⁾	7050	4590 ¹⁾	—	—
III Elektrotechn. .	6620	—	1940	3770 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	2760	—
IV Wag i wyro- bów precyz. .	210	3090	—	—	833	—	3400	2410 ¹⁾	2410 ¹⁾	—	3660	3270	—	—
V Odlewni . . .	14900	11450 ¹⁾	11220	11450 ¹⁾	12350	5220	—	11450 ¹⁾	9350	—	8940	18200	—	—
VI Kotlewni . . .	2550	—	2650 ¹⁾	—	—	4680	—	—	—	—	—	730	—	—
VII Urz. zdrowotn.	900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900 ¹⁾	—	—
VIII Wyr. żelazn. .	2370	5420 ¹⁾	2620	5590	1950	21210	—	—	3120	—	1120	5370	—	—
IX i X Wyr. metal.	2330	—	3710	—	3180	5630	—	—	—	—	3710	—	—	—
XI Drutu i gwoźd.	21570	—	13010 ¹⁾	11710 ¹⁾	13010 ¹⁾	5760	—	—	—	13010 ¹⁾	—	—	—	—

¹⁾ Liczby średnie z innych Oddziałów.

skasowanie przewidzianych w art. 40 statutu Związku stanowisk 12 zastępców członków Rady i powiększenie natomiast liczby stanowisk członków Rady z 24 na 36. Na temże zgromadzeniu został zatwierdzony projekt regulaminu korzystania ze znaku związkowego, opracowany przez ówczesnego dyrektora zarządzającego a obecnego wiceprezesa Rady inż. S. J. Okolskiego. Regulamin został wydrukowany w № 45 „Przemysłu Metalowego“ z r. 1925.

Skład Rady P. Z. P. M. na rok 1925/26 po dokonaniu wyboru członków na miejsce ustępujących po odbyciu trzyletniej kadencji, przedstawiony jest w poniższym zestawieniu, przyczem przy każdym nazwisku członka Rady podana jest siedziba reprezentowanych przez niego zakładów przemysłowych.

Członkowie Rady z wyborów 1923 r.

1. Bartelmuss Alfred — Bielsko;
2. Gross Franciszek — Bielsko;
3. Hafner Ludwik — Lublin;
4. Jagodziński Zbigniew — Grudziądz;
5. Jeziorański Jan — Warszawa;
6. Klarner Czesław — Katowice;
7. Łubieński Józef — Warszawa;
8. Samulski Seweryn — Poznań;
9. Ślósarski Zygmunt — Włocławek;
10. Stankiewicz Kazimierz — Sosnowiec;
11. Wilde Herman — Łódź;
12. Woszczyński Wacław — Warszawa.

Z wyborów 1924 r.

13. Ambrożewicz Kazimierz — Warszawa;
14. Banachiewicz Ignacy — Zawiercie;
15. Dmochowski Jan — Warszawa;
16. Fachinetti Wacław — Poznań;
17. Lewalski Antoni — Kraków;
18. Lisowski Maksymilian — Warszawa i Kaczy Dół;

19. Mirowski Józef — Sosnowiec;
20. Okolski Stanisław Jan — Kutno i Warszawa;
21. Ortwein Edward — Włochy;
22. Skibiński Leon — Białogon;
23. Wierzejski Witold — Warszawa, Lublin i Sierpc;
24. Włodek Gustaw — Warszawa i Nowomińsk.

Z wyborów 1925 r.

25. Bieńkowski Stanisław — Lwów;
26. Czarliński Janusz — Grudziądz, Bydgoszcz i Chełmno;
27. Dunin-Ślepś Antoni — Gdańsk;
28. Galiński Czesław — Kamienna;
29. Markowicz Jan — Lublin;
30. Okoniewski Zygmunt — Żychlin i Cieszyń;
31. Przanowski Stefan — Warszawa i Głowno;
32. Sochacki Zygmunt — Warszawa;
33. Starke Stanisław — Kielce i Suchedniów;
34. Weinschenck Teodor — Bielsko;
35. Weliński Julian — Warszawa;
36. Wellisz Leopold — Chrzanów, Sosnowiec i Warszawa.

Członek Rady inż. Czesław Klarner nie należał w roku 1925 do składu Rady, gdyż był powołany na stanowisko wiceministra skarbu, a następnie ministra przemysłu i handlu.

Członkowie Rady pp. Jan Dmochowski i Wacław Fachinetti zostali wybrani w roku 1925 na miejsca wakujące skutkiem zgonu ś. p. Józefa Strasburgera i ustąpienia pana Fryderyka Suchanka, kadencja ich kończy się więc w roku 1927-ym.

Do Komisji Rewizyjnej zostali wybrani ponownie pp. Jerzy Buzek, Tadeusz Blauth, Emil Voellnagel, Jan Węgrzyn i Stanisław Wierzbicki.

Tak więc w Radzie P. Z. P. M. reprezentowane są wszystkie główne ośrodki przemysłu metalowego na

Wielkość fabryk pod względem ilości zatrudnionych robotników.

Tablica № 12.

Fabryka z ilością robotników	O D D Z I A Ł Y														O g ół e m
	1 Warszawski	2 Pod- warszawski	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Kresowy	9 Lwowski	10 Krakowski	11 Poznańsko- Pomorski	12 Cieszyński	13 Górnośląski	14 Gdański	
Do 50	70	5	11	5	17	7	5	2	6	2	6	4	—	—	140
50— 100	35	3	9	5	5	9	1	2	3	1	5	10	—	—	88
100— 200	16	3	1	4	5	4	—	—	2	2	8	1	1	—	47
200— 300	7	1	1	—	3	1	1	—	—	—	3	1	—	—	18
300— 400	5	2	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	11
400— 500	1	—	—	—	2	—	1	—	1	1	—	2	—	—	8
500— 600	1	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	6
600— 700	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3
700— 800	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	4
800— 900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
900—1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1000—1500	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	3
1500—2000	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
2000—2500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
2500—3000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
powyżej 3000	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
	141	14	23	14	33	27	10	4	12	7	25	21	1	1	333

obszarze celnym polskim w stosunku do swego znaczenia pod względem ilości zatrudnionych robotników.

Ukonstytuowanie się władz P. Z. P. M. na rok 1925/26 nastąpiło na pierwszym posiedzeniu Rady w nowym składzie członków, które odbyło się dn. 16 listopada 1925 r. pod przewodnictwem dotychczasowego

wiceprezesa Rady p. Jana Jeziorańskiego. W myśl zasady, przyjętej przez Radę Związku w 1922 r., ażeby co rok wybierać prezesa z innej dzielnicy Polski, na miejsce ustępującego prezesa d-ra Teodora Weinschencka z Bielska został wybrany p. inż. Jan Jeziorański, prezes Sp. Akc. Polskie T-wo Elektryczne w Warszawie

Tablica porównawcza strajków w roku 1924 i 1925 w zakładach będących członkami P. Z. P. M., które odpowiedziały na ankietę.

Tablica № 13.

O D D Z I A Ł Y	Ilość zakładów		Średnia liczba robotników w zakł.		Suma straconych dni roboczych		Średnia ilość dniów straconych na 1 robotnika		% dni strajkowych do 290 dni roboczych w roku	
	które odpowiedziały na ankietę									
	r. 1924	r. 1925	r. 1924	r. 1925	r. 1924	r. 1925	r. 1924	r. 1925	r. 1924	r. 1925
1. Warszawski	115	96	18942	18880	19277	211421	1,02	11,20	0,35	3,86
2. Podwarszawski	13	13	1825	1190	11861	17580	6,49	14,77	2,24	5,07
3. Łódzko-Kaliski	17	19	1516	1829	16148	1332	10,60	0,73	3,65	0,25
4. Kujawsko-Płocki	14	12	990	954	6251	—	6,31	—	2,18	—
5. Radomsko-Kielecki	29	28	5075	4881	29454	—	5,80	—	2,00	—
6. Dąbrowski	22	21	2753	4515	47925	1690	17,40	0,37	6,00	0,13
7. Lubelski	11	8	1886	1648	36645	11753	19,45	7,13	6,71	2,46
8. Kresowy	3	—	135	—	—	—	—	—	—	—
9. Lwowski	11	11	1235	1055	1826	336	1,48	0,32	0,51	0,11
10. Krakowski	7	4	2899	843	—	—	—	—	—	—
11. Poznańsko-Pomorski	20	19	5751	5848	745	1162	0,13	0,20	0,04	0,07
12. Cieszyński	24	18	4064	3500	14373	12176	3,53	3,48	1,22	1,20
13. Górnośląski	1	1	117	123	351	—	3,00	—	1,28	—
14. Gdański	1	—	3926	—	—	—	—	—	—	—
	288	250	51114	45266	184854	257490	3,62	5,68	1,25	1,96

i dyrektor zarządzający Sp. Akc. „Drzewiecki i Jeziorański”. Na pierwszego wiceprezesa Rady został wybrany p. inż. Janusz Czarliński, dyrektor naczelny Sp. Akc. „Unia” w Grudziądzu, na drugiego wiceprezesa — p. inż. Stanisław Jan Okolski, prezes zarządu Sp. Akc. „Kraj” w Kutnie i członek zarządu Sp. Akc. Polskie Towarzystwo Elektryczne i Sp. Akc. „Pocisk”.

W myśl statutu Związku, Rada wyłoniła z siebie Zarząd, składający się z prezesa, 2-ch wiceprezesów, 4-ch członków i dyrektora.

Na członków Zarządu zostali wybrani pp. Kazimierz Ambrożewicz, Stefan Przanowski, prof. Zygmunt Sochacki i dr. Teodor Weinschenck. Na dyrektora Związku został powołany p. prof. inż. Maurycy Chorzewski, a na wicedyrektora p. inż. Kazimierz Pichelski.

Rada P. Z. P. M. odbyła w roku sprawozdawczym 8 posiedzeń przy najmniejszym udziale 11 i największym 19 członków Rady. Średnio na posiedzenia Rady uczęszczało 14—15 członków, czyli przeszło dwa razy więcej od statutowego minimum 7 członków. Posiedzenia Rady odbyły się w dniach: 14 stycznia, 27 lutego, 22 kwietnia, 21 września, 12 października, 16 listopada, 21 i 23 grudnia. Posiedzenia Zarządu Związku odbywały się przed każdym posiedzeniem Rady, prócz tego we wszystkich wypadkach, gdy zachodziła potrzeba powzięcia postanowień w sprawach pilnych lub udzielenia odpowiedzi na zapytania władz i t. p. Jedną z takich spraw był projekt ustawy o Tymczasowej Radzie Gospodarczej, rozpatrywany na posiedzeniu Zarządu w dn. 19 maja.

Czteromiesięczna przerwa w regularnych comiesięcznych posiedzeniach Rady tłumaczy się nie tyle przerwą wakacyjną, co tą okolicznością, że w sierpniu roku sprawozdawczego wybuchł strajk w fabrykach metalowych Warszawskiego Oddziału Związku o charakterze pozornie tylko ekonomicznym, w gruncie rzeczy zaś mającym cele polityczne. Zlikwidowanie tego strajku wymagało dużo czasu i częstych zebrań członków Zarządu Oddziału, którzy w przeważnej części są także członkami Rady i jako tacy mieli możliwość opinowania na swych posiedzeniach także w sprawach bieżących, obchodzących ogół stowarzyszonych. Z tego względu nie zachodziła potrzeba zwoływania specjalnych posiedzeń Rady. Poprzednio zaś nieobecność w Warszawie naczelnego kierownika Związku członka Rady inż. S. J. Okolskiego, który jako delegat rządowy z grupy pracodawców po raz piąty reprezentował Polskę na Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w maju 1925 r., skłaniała do przesunięcia terminu kolejnego posiedzenia Rady na okres późniejszy. Termin ten musiał być powtórnie odłożony, gdyż w końcu maja rozpoczęła się trzytygodniowa wycieczka grupy parlamentarzystów angielskich do Polski, której towarzyszył przez cały czas jej pobytu w kraju p. Okolski, jako członek zarządu Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, w charakterze przedstawiciela tej naczelnej organizacji gospodarczej Polski.

Udział P. Z. P. M. w Centralnym Związku. Polski Związek Przemysłowców Metalowych jest jedną z 46-ciu organizacji, obejmujących, z wyjątkiem rolnictwa i rzemiosła, wszystkie główne działy zorganizowanego życia gospodarczego Polski, które razem tworzą Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów. Jest to Związek pracodawców,

organizatorów pracy i wytwórczości krajowej na zasadach własności indywidualnej, który, jako taki, jest wystawiony pod popularną nazwą swego skrótu telegraficznego „Lewiatan” na nieustanne ataki demagogów, szukających popularności w masach robotniczych bez względu na zabarwienie partyjne.

Prezesem Centralnego Związku P. Z. P. M. i F. w roku 1925 był inż. Władysław Kiślański, nestor przemysłowców polskich, zmarły w 1926 r. Naczelnym dyrektorem — inż. Andrzej Wierzbicki, poseł na Sejm. Członkami Rady Centralnego Związku, reprezentującymi przemysł metalowy, a wybranymi przez walne zebranie delegatów wszystkich zrzeszonych związków, byli w roku sprawozdawczym pp.: Kazimierz Ambrożewicz, Maurycy Chorzewski, Janusz Czarliński, Jan Jeziorański, Jerzy Komorowski, Stanisław ks. Lubomirski, Stanisław Jan Okolski, Stefan Przanowski, Zygmunt Sochacki. Pan Jan Jeziorański jest jednym z wiceprezesów Rady, zaś pan Stanisław Jan Okolski — członkiem Zarządu Centralnego Związku. Członkiem komisji rewizyjnej Centralnego Związku, jednym z czterech w r. 1925, był wybrany p. Kazimierz Pichelski, wicedyrektor P. Z. P. M.

Zebrań rady Centralnego Związku odbywały się zazwyczaj co miesiąc, prócz tych były zwoływane zebrania nadzwyczajne. Na zebraniach zwyczajnych rady były rozważane i uzgadniane główne punkty programu gospodarczego zrzeszonych organizacji na podstawie prac, dokonywanych uprzednio w zarządzie Związku, w komisjach stałych i w licznych komisjach czasowych, powołanych do opracowania poszczególnych zagadnień.

Na jednym z posiedzeń rady Centralnego Związku był wniesiony przez Polski Związek Przemysłowców Metalowych, z inicjatywy swego Oddziału Lubelskiego, projekt zwołania ogólnego wszechpolskiego zjazdu przemysłowców polskich w celu rozważenia niedomagań życia gospodarczego Polski i obmyślenia środków złagodzenia rujnującego je kryzysu. Projekt ten nie znalazł aprobaty rady Centralnego Związku, czego należy żałować, gdyż zjazd taki, być może, zapobiegłby pewnym tendencjom odśrodkowym, które objawiły się później.

Narady gospodarcze. Tworzenie licznych ciał doradczych przy centralnych zarządach państwowych nie zawsze wynika z godnej uznania dążności sfer rządowych do szukania kontaktu ze sferami gospodarczymi, lecz jest często wyrazem polskiej niechęci do stanowczych decyzji i do brania za nie niepodzielnej odpowiedzialności. Byłoby niewątpliwie z większą korzyścią dla życia gospodarczego kraju, gdyby w Polsce mniej radzono, natomiast staranniej, z fachową znajomością rzeczy, z niezachwianą konsekwencją i z pełnią poczucia odpowiedzialności opracowywano każde rozporządzenie, które obecnie bardzo rzadko nie wymaga natychmiastowych sprostowań, poprawek, dodatków, wyjaśnień i t. d., o czym świadczą tomy „Dziennika Ustaw”. Opinie ciał doradczych, ze zmienną za każdym razem obecnością uczestników, rzadko wykazują dostateczną konsekwencję i stałość zapamiętania. Wymowną ilustracją takiego stanu rzeczy są uchwały komitetu celnego o stawkach celnych, zapadające większością głosów obecnych na sali uczestników posiedzenia komitetu, albo uchwały komisji do badania wzrostu kosztów utrzymania przy głównym urzędzie statystycznym, na której o liczbach procentowej

wzrostu drożyzny decyduje głosowanie przypadkowo obecnych członków komisji.

W roku sprawozdawczym członkami rad państwowych przy ministerstwach byli następujący przedstawiciele przemysłu metalowego: w radzie handlowo-przemysłowej — p. inż. St. J. Okolski; w państwowej radzie kolejowej — p. Stefan Zieliński; w dyrekcyjnej radzie kolejowej przy dyrekcji warszawskiej — p. Jerzy Komorowski; w tymczasowej radzie gospodarczej, tak zwanej sanacyjnej — p. Jan Jeziorański. P. St. J. Okolski był także członkiem tej rady z innego tytułu, a mianowicie, jako przewodniczący komitetu celnego przy ministerstwie przemysłu i handlu od początku powstania komitetu. Pan Okolski był następnie wybrany do komisji głównej rady gospodarczej. Do rady przemysłu wojennego przy ministerstwie spraw wojсковых powołany został na członka, jako rzeczoznawca w sprawach przemysłu metalowego — p. inż. Jan Piotrowski, dyrektor zakładów Stowarzyszenia Mechaników Polskich z Ameryki.

Przy ministerstwie skarbu, departamencie ceł, istnieje rada towaroznawcza. Jest to organ doradczy do spraw celnych, rozważający zagadnienia, wynikające ze stosowania taryfy celnej ze stanowiska towaroznawczego. Zadaniem rady towaroznawczej, do której wchodzi, jako rzeczoznawcy, przedstawiciele zainteresowanych gałęzi wytwórczości, jest ustalenie podstaw do taryfowania towarów. Rzeczoznawcą w sprawach przemysłu metalowego w radzie towaroznawczej był w roku sprawozdawczym, jak w latach poprzednich, wiceprezes P. Z. P. M. p. inż. St. J. Okolski.

Przy utworzonym przy ministerstwie przemysłu i handlu Komitecie technicznym do normalizacji wytworów przemysłowych, którego przewodniczącym jest p. inż. Piotr Drzewiecki, Polski Związek Przemysłowców Metalowych jest reprezentowany przez członka Rady Związku, p. inż. Józefa Mirowskiego. Jego zastępcą jest p. inż. Stanisław Płużański, członek Zarządu Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M.

W dniach 17 i 20 stycznia roku sprawozdawczego odbyła się w gmachu ministerstwa skarbu wielka narada gospodarcza pod kierownictwem ówczesnego premiera i ministra skarbu, p. Władysława Grabskiego, przy udziale wszystkich ministerstw zainteresowanych, w celu oświetlenia ostrego kryzysu gospodarczego i wskazania środków złagodzenia tego kryzysu. Narada została zwołana przez rząd z inicjatywy Centralnego Związku P. P. G. H. i F., który przygotował do niej materiały, zebrane ze wszystkich związków zrzeszonych. Główne postulaty Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, ustalone na łącznym posiedzeniu Rady Związku i Zarządu Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. w dn. 14 stycznia 1925 r., brzmiały w streszczeniu w sposób następujący:

Kredyty.

1. Kredyty dyskontowe w Banku Polskim są o 50% za małe. Należy domagać się kredytu w wysokości 2-miesięcznego obrotu, jako minimum. Należy wskazać na konieczność przyjmowania weksli z dwoma podpisami.

2. Kredyt w Banku Gospodarstwa Krajowego ma zbyt wysoką stopę procentową, około 26% rocznie; prócz tego przy krótkoterminowych pożyczkach są wymagane sola weksle, ce-sje na Bank należności rządowych, gwarancja bankowa i t. p. Należy dążyć do zmniejszenia stopy procentowej i rozszerzenia kredytu na oddziały prowincjonalne. Trzeba starać się o dawanie kredytu lombardowego pod zastaw gotowych wyrobów, a nie tylko surowców.

3. P. K. O. nie udziela kredytów przemysłowi na zasadzie zarządzenia ministerstwa skarbu. Prosić o zmianę tego zarządzenia.

4. Pożądane są kredyty celne. Gdańscy ekspedytorzy korzystają z 3-miesięcznego kredytu, a polscy ekspedytorzy nie mają tego ułatwienia.

5. Przed powstaniem Banku Gospodarstwa Krajowego kredyty prywatne i zagraniczne były łatwe, obecnie są trudności przy ich uzyskaniu; pożądane jest zrewidowanie warunków B. G. K.

6. Długoterminowa państwowa pożyczka zagraniczna powinna być przeznaczona na inwestycje państwowe i ożywienie ruchu budowlanego.

Podatki.

1. Przy uiszczaniu rat podatku majątkowego, przewidzianych na 1925 r., konieczne są ułatwienia i roczne moratorium.

2. Podatek dochodowy powinien być proporcjonalny do dochodowości przedsiębiorstwa, ale nie do sumy absolutnej zysku.

3. Należy domagać się całkowitego skasowania podatku obrotowego przy eksporcie.

4. Konieczne jest ujednolajnienie opłat stemplowych na całym terytorium Państwa.

5. Podatek komunalny od przywozu powinien dotyczyć tylko materiałów konsumowanych, a nie przetworzonych.

6. Należy zmniejszyć nadmierną wysokość kar przy podatkach.

Polityka handlowa.

1. Należy wskazać rządowi, że dumping jest stosowany przez Niemcy i Austrię przy niektórych towarach, jak przy parowozach, drucie miedzianym, i t. p.

2. Państwo dotychczas nie robiło nic, ażeby umożliwić eksport. Konieczne są między innymi następujące środki: zwrot cła na surowce w obrocie uszlachetniającym; stworzenie ulgowych taryf dla eksportu, ułatwienie uzyskania kredytu eksportowego.

3. Należy wskazać na wysokie opłaty pobierane przez agencje celne, które nieraz przewyższają koszt towaru.

Polityka społeczna.

1. Rozszerzenie austriackiej ustawy o obowiązkowym ubezpieczeniu od wypadków na całą Polskę jest zbyt wielkim obciążeniem; należy domagać się zmiany tej ustawy, jak również nowelizacji ustawy o Kasach Chorych w celu wprowadzenia kas fabrycznych.

2. Należy bezwarunkowo domagać się wprowadzenia 8-mio godzinnej efektywnej pracy i 48-godzinnego tygodnia pracy.

Polityka cen.

Nadmierna różnica pomiędzy cenami hurtowymi a detalicznymi jest wynikiem drożyzny kapitału, wysokiego ryzyka i różnych dodatkowych opłat. Nie powinno być żadnego oddziaływania na ceny ze strony rządu.

Zamówienia państwowe i komunalne.

Zamówienia rządowe powinny być przenoszone z roku na rok, gdyż dotychczasowe zakończenie zamówień przed 1 stycznia i niewydawanie ich do czasu zatwierdzenia budżetu następcza duże trudności. Strajki lokalne powinny być uznawane za przyczyny przesuwające terminy zamówień. Umowy zawierane z rządem powinny być dla niego obowiązujące.

Należy domagać się przyjmowania sola-weksli na wadium od firm zasługujących na zaufanie.

Należy domagać się skasowania ustnych przetargów, a także zmniejszenia wysokości kar przy niedotrzymaniu terminów wykonania, gdyż obecnie stosowane kary 20% dziennie są zbyt wysokie.

Należy domagać się ustalenia ścisłego programu wydawania zamówień na dłuższy okres czasu. Zasada wyzyskania krajowych fabryk do całkowitej ich produkcji, przed wydawaniem zamówień zagranicę, musi być surowo przestrzegana. Rząd powinien dzielić zamówienia pomiędzy fabryki krajowe w stosunku do ich sprawności.

Polityka transportowa.

Wyodrębnienie kolei jest nierealne bez zaopatrzenia ich w majątek i kapitał obrotowy. Koleje nie powinny dawać dochodów, lecz, działając sprawnie, służyć rozwojowi życia gospodarczego. Należy domagać się obniżenia taryf kolejowych i ustosunkowania ilości taboru do takiego okresu czasu, w którym zapotrzebowanie wagonów jest największe. Odnośnie udziału czynników społecznych w różnych radach kolejowych należy stwarzać mniej rad, natomiast dążyć do powiększenia w nich ilości fachowców.

Organizacja przedsiębiorstw.

Na poczynienie ulepszeń w organizacji przedsiębiorstw potrzebne są pieniądze, o których zdobycie przemysł stara się. Przedsiębiorstwa ulepszają swoją organizację w miarę uzyskiwania dochodów.

Ciągłość polityki gospodarczej.

Należy zwrócić uwagę na potrzebę stałości i ciągłości polityki gospodarczej, która obecnie wskazuje wahania i sprzeczności.

Administracja ogólna.

Należy wskazać na niemożność administrowania państwem zapomocą jedynie monopolu. Wytwórnice państwowe powinny stawać do konkurencji na równi z przemysłem prywatnym.

Niektóre z tych postulatów zostały uwzględnione przez rząd. Inne napotykały na nieprzewidywane trudności, zależne od ogólnej polityki państwowej, której hołduje Sejm Polski. Sprawozdanie z przebiegu tej pierwszej powszechnej narady, w której uczestniczyli z prezydium P. Z. P. M. pp. J. Jeziorański i St. J. Okolski, zamieszczone było w Nr. 4 „Przemysłu Metalowego”.

Wobec groźnego stanu gospodarczego całego kraju, który wyraził się we wzrastającym bezrobociu i w spadku waluty polskiej, rada ministrów wydała rozporządzenie o utworzeniu tymczasowej rady gospodarczej, której pierwsze posiedzenie, zwołane pod hasłem sanacji gospodarczej, o czym wspominaliśmy wyżej, odbyło się dn. 1 października 1925 r., przy udziale 110 członków. Ta druga narada powszechna nie dała konkretnych wyników skutkiem ustąpienia rządu p. Wł. Grabskiego. Stała się ona przedmiotem rozważań publicystyki polskiej, o czym pisał „Przemysł Metalowy” w Nr. 41 z r. 1925. Redakcja „Przemysłu” wypowiedziała przy tem opinię, że *„dopóki rząd polski w swoim postępowaniu, które musi być oczywiście wyrazem woli większości narodu, nie stwierdzi szeregiem konsekwentnych czynów, że skończył raz na zawsze z polityką socjalizmu państwowego, że przestał ulegać naciskowi stronnictw demagogicznych, że wreszcie przestrzega surowo poszanowania prawa własności indywidualnej; dopóki nie obudzi zaufania swoich i obcych, że można już polegać na stałości jego zarządzeń,—dopóty wysiłki rządu i ofiary społeczeństwa, w celu osiągnięcia naprawy gospodarczej, będą tylko stopniowem wyczerpywaniem sił i zasobów narodowych, które nieubłagane musi doprowadzić kraj do powszechnej nędzy”*.

Sprawy kredytowe i pieniężne. Na czoło zagadnień, którym poświęcona była uwaga Rady P. Z. P. M. wysunęły się w r. 1925 sprawy kredytowe. Zachwianie się kursu złotego, które nastąpiło w czerwcu roku 1925, i powolny, lecz stały spadek jego wartości do końca roku, były przyczyną zacieśnienia i tak już wąskiego rynku pieniężnego w kraju. Nieogłędna polityka ogólnopaństwowa i skarbową, która pokrywała niedobory budżetu państwowego drukiem bezwalutowych biletów skarbowych, była najważniejszą przyczyną tego stanu rzeczy. Pozorna niezależność od rządu narodowej instytucji emisyjnej, jaką był „prywatny” Bank Polski, została zniweczona przymusem wymieniania biletów skarbowych na noty Banku. Próżno Bank Polski bronił kursu swoich banknotów zmniejszeniem ich obiegu — o przeszło 30% do końca roku — i zacieśnianiem kredytu; kraj zalewały wzrastające fale emisji przez Skarb Państwa biletów zdawkowych. Wynika to jasno z następującego zestawienia, które czerpiemy ze sprawozda-

nia Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów z działalności za rok 1925 na str. 5. Było w obiegu na początku i w końcu roku sprawozdawczego:

	Banknotów Banku Polsk.	Bilonu i biletów zdawkowych Skarbu Państwa	Stosunek % biletów do not
31/XII. 1924 r.	550.874.000	123.106.000	22,4%
31/XII. 1925 r.	381.425.000	433.552.000	113,7%

Pomimo, że na 1 stycznia 1925 r. było w obiegu pieniędzy papierowych bankowych i skarbowych razem na sumę nominalną 673.980.000 zł., zaś w końcu roku — na sumę 814.977.000 złotych, a więc prawie o 21% więcej, to wartość tych pieniędzy w stosunku do złota była w okrągłych sumach: na początku roku — 110 milionów dolarów, w końcu zaś — 90,5 milionów dolarów, czyli *około 18% mniej*.

Zachwianie się kursu złotego spowodowało wycofywanie wkładów z banków prywatnych, co wykazuje następujące zestawienie, które zawdzięczamy dyrekcji Związku Banków. W 40 stowarzyszonych bankach polskich ruch wkładów przedstawiał się w ciągu pierwszego półrocza w sposób następujący (w tysiącach złotych w ostatnim dniu miesiąca).

	Wkłady terminowe	Wkłady przeka- zowe (à vista)
Styczeń	32.477	158.094
Luty	42.690	167.146
Marzec	46.136	197.178
Kwiecień	50.262	216.715
Maj	57.417	213.061
Czerwiec	59.043	213.222

Jak widzimy, wkłady w bankach wolno, lecz stale wzrastały do końca pierwszego półrocza. Całkiem inny obraz daje zestawienie Związku Banków w drugim półroczu, po załamaniu się kursu złotego. W 35-ciu bankach związkowych, których liczba zmniejszyła się skutkiem likwidacji kilku banków, wkłady tak się przedstawiały (w tys. złot. jak wyżej):

	Wkłady terminowe	Wkłady bezterminowe
Lipiec	58.846	213.163
Sierpień	54.064	199.458
Wrzesień	46.278	167.946
Październik	45.319	150.139
Listopad	41.844	153.048
Grudzień	41.019	157.091

Należy zaznaczyć wyraźnie, że zmniejszenie się wartości tych wkładów wyjdzie na jaw wyraźniej po przeliczeniu ich na walutę stałą podług kursu dnia. Gwałtowne wycofywanie wkładów było przyczyną zachwiania się kilku banków, a w szczególności mającego duże pole działania „Banku dla Handlu i Przemysłu”, który miał liczną klientelę w przemyśle metalowym. Bank ten jest obecnie pod nadzorem sądowym.

W takim stanie rzeczy największą troską fabryk zrzeszonych były starania o zdobycie środków obrotowych na zapłacenie surowców i robocizny. Starania te niejednokrotnie zawodziły. Ku końcowi roku zaczęły objawiać się nieznane dotychczas w fabrykach Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych wypadki zalegania z wypłatą zarobków robotnikom. Ten nad wyraz ciężki stan finansowy ogółu fabryk związkowych przybrał w tych zakładach, które wykonywały zamówienia rządowe, charakter niemal katastrofy, a to w skutek zarządzenia nowego ministra skarbu p. Jerzego Zdziechowskiego, który, w dążności do zapobieżenia

grożącej inflacji, rozkazał wstrzymać wypłaty należności fabrykom za dostawy do czasu napełnienia kas skarbowych wpływami z podatków. W tych warunkach zarówno cała Rada, jak delegowane przez nią komisje wraz z Prezydjum i dyрекcją Związku czyniły jaknajwiększe wysiłki, by drogą porozumienia ze sferami rządowymi przyspieszyć wypłaty lub uzyskać taką spłatę należności częściami ratami, któraby zapobiegła grożącej katastrofie. W sprawie tej Rada odwołała się do pomocy Centralnego Związku P. P. G. H. i F., który utworzył komisję do zbadania wysokości zalegających należności skarbowych fabrykom, zrzeszonym przez swe organizacje branżowe w Centralnym Związku i do uzyskania od rządu spłat tych należności. Do komisji tej, jako jej przewodniczący, wszedł z ramienia P. Z. P. M. prof. Zygmunt Sochacki, który na posiedzeniu Rady Związku w dniu 18 stycznia roku 1926 zdał sprawę z pomyślnego rezultatu starań komisji.

Oprócz tej wielkiej akcji zbiorowej, która nastąpiła w końcu roku, Prezydjum Rady i dyрекcja popierały starania poszczególnych fabryk związkowych o wypłatę należności od instytucji rządowych. Zanik kredytu prywatnego wskutek poprzedniej długotrwałej inflacji i stłumienie odradzającego się zaufania do instytucji kredytowych wskutek ponownego zachwiania się waluty polskiej w roku 1925 wytworzyły taką sytuację kredytową, że cały przemysł był skazany na posługiwanie się niemal wyłącznie kredytem w Banku Polskim. Zasoby tego Banku jednakże malały stopniowo, jak było już zaznaczone poprzednio. Stąd powstał literalnie głód kredytowy i P. Z. P. M. niezależnie od akcji za pośrednictwem Centralnego Związku P. P. G. H. i F. zwracał się kilkakrotnie do Banku Polskiego bezpośrednio, składając obszerny memoriał o potrzebie ogólnej zwiększenia kredytu dyskontowego dla fabryk metalowych oraz wstawiając się za swoich członków i popierając ich podania i prośby o zwiększenie kredytu. Starania te w kilku wypadkach odniosły pomyślny skutek. W poszukiwaniu pomocy kredytowej fabryki stowarzyszone zwracały się także do innych źródeł kredytu państwowego, więc do Pocztowej Kasy Oszczędności, w której poparcie Związku dotyczyło siedmiu fabryk związkowych, i do Banku Gospodarstwa Krajowego, gdzie poparcie takie otrzymały trzy fabryki.

Jedną z palących potrzeb w dziedzinie kredytowej w Polsce jest potrzeba dostatecznie długiego kredytu eksportowego. Czynn timerozpaczliwie wysiłki utrzymania się przy życiu, przemysł metalowy polski wobec zmniejszenia się siły nabywczej rynku wewnętrznego, stara się o zdobycie miejsca na rynku zewnętrznym. O rynek ten walczą obecnie narody uprzemysłowione nie tylko jakością wyrobów, nie tylko ich taniością, ale także udzielaniem długiego kredytu, częstokroć przy czynnym poparciu państwa. Pomimo dobrej woli władz Banku Polskiego, która ujawniła się w przyjmowaniu do dyskonta trat eksportowych w walutach obcych z terminem do 6-ciu miesięcy, sprawa kredytu eksportowego pozostaje wciąż jeszcze zagadnieniem nierozwiązanym. Na przeszkodzie stoi zarówno Statut Banku Polskiego, który zabrania dyskontowania weksli długoterminowych, jak niesłychane ubóstwo Polski w kapitale płynne.

Rozpoczęte jeszcze w roku 1924 przez Prezydjum Związku, a w szczególności przez obecnego wiceprezesa Rady p. Okolskiego usilne starania o pozyskanie kredytu zagranicznego długoterminowego dla fabryk zrzeszonych trwały przez cały rok 1925 i przechodziły

zmienne koleje. Kiedy zdawało się, że pertraktacje, prowadzone z grupą kapitalistów angielsko-amerykańskich dobiegają końca, nastąpiło zachwianie się kursu złotego, które wpłynęło paraliżująco na bliską już decyzję zainteresowanej grupy. Kontakt z nią jednak nie został zerwany; opcja, wydana przez Zarząd Związku tej grupie, została przedłużona i w razie ustalenia się warunków gospodarczych—a w chwili, gdy to piszemy, także i politycznych w Polsce — jest nadzieja, że pożyczka przyjdzie do skutku.

Zachwianie się kursu złotego spowodowało inną jeszcze, prócz kredytowej, komplikację w stosunkach zrzeszonego przemysłu metalowego, a mianowicie w rozrachunkach z klientelą prywatną i rządową oraz przy określaniu cen w nowych umowach z dłuższym terminem dostawy, gdy zachodziła obawa znacznego wzrostu kosztów materiałów surowych, w szczególności zagranicznego pochodzenia, a także kosztów robocizny. Stając na obywatelskim stanowisku przeciwdziałania panice walutowej, Zarząd Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. ogłosił w dn. 8 sierpnia 1925 r. w organie związkowym „Przemysł Metalowy“ następującą jednomyślną opinię:

„Niektóre firmy handlowe, ulegając panice, wywołanej atakiem na złotego, zaczynają oznaczać ceny w złotych w dolarach i t. p., co oczywiście szerzy nieufność do waluty polskiej. Zarząd Oddziału wyraża jednomyślnie opinię, że składanie ofert, zawieranie transakcji i dokonywanie obrachunków przez firmy związkowe powinno się odbywać wyłącznie w złotych, nie zaopatrując w żadne określenia dodatkowe, oraz że firmy związkowe nie powinny korzystać z ofert i zawierać transakcji, podrywających zaufanie do waluty polskiej“.

Wobec dalszego spadku kursu złotego i grozy poniesienia strat, które mogłyby zachwiać podstawę istnienia zakładów przemysłowych, sprawa cen w ofertach wymagała ponownego rozpatrzenia, i Zarząd Oddziału postanowił wybrać komisję specjalną, która pod przewodnictwem inż. Gustawa Włodka, członka Zarządu Oddziału Warszawskiego i zarazem członka Rady Związku, opracowała następujący wniosek, który po przyjęciu przez Zarząd Oddziału w dniu 5 listopada został zatwierdzony na posiedzeniu Rady P. Z. P. M. dnia 21 grudnia 1925 r.

W ciągu ostatnich kilku tygodni ceny materiałów i surowców zasadniczych, przetwarzanych przez przemysł metalowy przeróbczy, ulegają silnym wahaniom, ujawniając tendencję wybitnie wyższą. Tyczy się to nie tylko materiałów i surowców pochodzenia zagranicznego, lecz również, niestety, i pochodzenia krajowego, szczególnie w tych warunkach, gdy na ustalanie cen mają wpływ czynn timerozpaczliwie wysiłki utrzymania się przy życiu, przemysł metalowy polski wobec zmniejszenia się siły nabywczej rynku wewnętrznego, stara się o zdobycie miejsca na rynku zewnętrznym. O rynek ten walczą obecnie narody uprzemysłowione nie tylko jakością wyrobów, nie tylko ich taniością, ale także udzielaniem długiego kredytu, częstokroć przy czynnym poparciu państwa. Pomimo dobrej woli władz Banku Polskiego, która ujawniła się w przyjmowaniu do dyskonta trat eksportowych w walutach obcych z terminem do 6-ciu miesięcy, sprawa kredytu eksportowego pozostaje wciąż jeszcze zagadnieniem nierozwiązanym. Na przeszkodzie stoi zarówno Statut Banku Polskiego, który zabrania dyskontowania weksli długoterminowych, jak niesłychane ubóstwo Polski w kapitale płynne.

Pomiedzy złożeniem oferty, otrzymaniem odnośnego zamówienia, a tembardziej zakupem surowca i wpłynięciem odpowiedniego pokrycia od klienta, upływa przeważnie dłuższy okres czasu; ewentualna wyższa cen surowców w tym okresie może doprowadzić przemysłowca metalowego do ruiny.

Rada Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, mając na celu zabezpieczenie przemysłu metalowego przeróbczego od ewentualnych strat, o których wyżej mowa, zaleca swoim członkom zastrzeganie przy składaniu ofert, iż deklarowane ceny oferowanych wyrobów rozumieją się przy cenie zakupywanych surowców lub materiałów zasadniczych, notowanych ostatnio w organie tygodniowym P. Z. P. M. „Przemysł Metalowy“.

Rada uważa, iż sprecyzowanie dalsze uczynione go zastrzeżenia, t. j. ustalenie wpływu ewentualnych zmian cen surowców na ceny wyrobów może być uzgodnione z klientem dopiero przy zawieraniu odnośnych umów na dostawy.

Rada wypowiada się kategorycznie przeciwko oferowaniu cen na wyroby przemysłu metalowego w walutach obcych lub w złotych według parytetu złota, gdyż siła kupca zło-

tego wewnątrz kraju nie znajduje się w prostym stosunku do kursów giełdowych walut pełnowartościowych. Rada jest zdania, że propozycje zawierania transakcji wewnątrz kraju na wyroby przemysłu krajowego w walutach obcych nadawałyby przemysłowi charakter spekulacyjny, wybitnie podkopujący jego powagę.

Stwierdzona w powyższej odezwie zwyczajka cen na materiały surowe pochodzenia krajowego, która zaznaczyła się w sposób nagły na początku grudnia roku 1925, jako skutek zawiązania się Polskiego Syndykatu Żelaznego, postawiła w położeniu bez wyjścia te fabryki metalowe, które miały bieżące zamówienia rządowe po cenach stałych. W sprawie tej przyjęty był następujący wniosek na posiedzeniu Rady Związku w dniu 23 grudnia:

„W ostatnich dniach nastąpiła gwałtowna zwyczajka cen wszystkich przedmiotów wytwórczości polskiego hutnictwa żelaznego, a więc podstawowych materiałów, przerabianych przez polski przemysł metalowy przetwórczy. Fakt ten ma katastrofalne znaczenie dla zakładów przemysłu metalowego, które mają kontrakty lub zamówienia na dostawy rządowe po stałej cenie.

Rada Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych decyduje zwrócenie się przez specjalne delegacje do miarodajnych czynników rządowych z prośbą o zarządzenie rewizji i ewentualnej zmiany cen na wszelkie dostawy rządowe i samorządowe, których wykonanie wkracza w okres podwyższonej cen na materiały zasadnicze”.

Na temże posiedzeniu Rady została wybrana delegacja Związku w osobach pp. dyrektorów Komorowskiego, Okoniewskiego, Sochackiego, Włodka oraz jednego członka Prezydium Związku w celu przedstawienia tej uchwały miarodajnym czynnikom rządowym i bronięcia go. Starania delegacji nie mogły mieć skutku przed końcem roku sprawozdawczego, tembardziej, że sprawa regulacji cen musiała ustąpić miejsca bardziej naglącej sprawie wypłaty zaległości za dostawy rządowe, o której była mowa wyżej.

Starania o pracę dla fabryk stowarzyszonych. Sprawozdania, składane przez członków Rady o stanie zatrudnienia fabryk stowarzyszonych na każdym posiedzeniu Rady, które były drukowane w „Przemyśle Metalowym” i podawane do wiadomości publicznej dzięki uprzejmości prasy codziennej, dawały obraz stale wzrastającego braku pracy. Na ten stan rzeczy składało się kilka przyczyn. Przedewszystkiem stopniowy upadek siły nabywczej ludności, którego zarodek tkwił w niedostatecznej *dziennej* produktywności warstw zarobkujących skutkiem zbyt krótkiego czasu pracy w Polsce, który ustawowo i faktycznie jest najkrótszy na świecie. Ta słabość siły nabywczej potęgowała się istotną drożyzną wyrobów polskich, której najważniejszą przyczyną — pomiędzy wieloma — była niesłychana drożyzna kredytu, przy braku własnych kapitałów obrotowych. Wobec niedostatecznej ochrony celnej w pierwszej połowie roku dawała się we znaki przemysłowi krajowemu przemożna konkurencja zagraniczna, której cechą zasadniczą był tak zwany „dumping kredytowy”. Fabryki niemieckie do chwili wybuchu wojny celnej z Niemcami i fabryki czeskosłowackie w ciągu całego roku odnosiły zwycięstwo w konkurencji z fabrykami krajowymi nie tyle niższą ceną wyrobów, co udzielaniem bardzo dogodnych warunków zapłaty, rozkładanej na całe lata na niski procent, np. 8% rocznie. Dotykało to w szczególności te fabryki, które pracowały na potrzeby przemysłu rolnego, jak cukrownictwa i t. d.

Zmniejszanie się zamówień klientów prywatnej czyniło tembardziej palącym zagadnieniem utrzymanie

ciągłości pracy w tych fabrykach związkowych, które bądź wyłącznie, bądź współrzędnie pracowały na zamówienia instytucji rządowych. Gdy bowiem zamówienia prywatne podlegają wahanom w zależności od t. zw. konjunktury, to zamówienia rządowe i komunalne, mające na celu zaspakajanie potrzeb bieżących państwa i samorządów, mniej są zależne od psychicznych nastrojów rynków towarowych. W państwie napoly socjalistycznym, jakim jest Polska, gdzie niektóre dziedziny konsumpcji i wytwórczości oraz związanych z niemi działów gospodarczych są zmonopolizowane, zamówienia rządowe decydują częstokroć o rynku pracy. Niestety, szukanie oparcia w dostawach dla instytucji rządowych, dla wojska, kolei żelaznych, poczt i telegrafów, zarządów robót publicznych, monopolów państwowych: tytuniowego, solnego i spirytusowego, kopalni i tartaków skarbowych i t. d. nie dało pożądaných rezultatów z powodu znacznego ograniczenia wydatków państwowych na te cele. Co więcej, ze względu na potrzebę przeprowadzenia oszczędności budżetowych zostały w drugiej połowie i ku końcowi roku sprawozdawczego przerwane nagle takie roboty inwestycyjne, które były w toku, jako rozpoczęte już dawniej, przed zachwianiem się waluty polskiej. To postawiło niektóre fabryki metalowe w nader ciężkie położenie, które dla fabryk taboru kolejowego stało się wprost katastrofalnem. Fabryki parowozów i wagonów, które na zasadzie długoterminowych kontraktów pobudowały się specjalnie i wyłącznie dla tej produkcji, miałyby zapewnioną ciągłość pracy przy normalnem odnawianiu taboru przez koleje państwowe. Ciągłość ta została nagle przerwana i fabrykom tym groziło wprost zamknięcie. Usilne starania Rady Związku, drogą osobistego składania przez jej delegacje w dn. 1 i 2 grudnia umotywowanych memoriałów pp. ministrom przemysłu i handlu, skarbu, kolei żelaznych i pracy i opieki społecznej, zapobiegły o tyle katastrofie, że zwolniona została z fabryk tylko część robotników, pozostała zaś część znalazła zatrudnienie, gdyż odpowiednie zamówienia zostały wydane. Rada czyniła starania także o utrzymanie ciągłości zamówień rządowych niezależnie od zamknięć budżetowych, to znaczy o takie równomierne rozłożenie tych zamówień na poszczególne miesiące, ażeby fabryki mogły utrzymać przy pracy bez przerwy swe stałe załogi robotnicze, do czego jest rzeczą konieczną, ażeby kredyty budżetowe nie musiały być koniecznie wyczerpywane przed końcem roku budżetowego i mogły być przenieszone na rok następny, względnie — ażeby zamówienia, udzielane w końcu roku, do wykonania w pierwszych miesiącach następnego roku, mogły być udzielane na rachunek nowego budżetu. W tej sprawie było złożone motywowane podanie Związku do p. ministra przemysłu i handlu dn. 28 listopada 1925 r.

Starania Związku o pracę dla fabryk krajowych wyraziły się także w memoriale, złożonym wszystkim ministerstwom gospodarczym, w którym została umotywowana konieczność ustawowego przeprowadzenia zasady, że zamówienia rządowe i samorządowe mogą być udzielane wyłącznie fabrykom krajowym i tylko w tym wypadku mogłyby być przekazywane zagranicę, gdyby istotnie wyrób zagraniczny nie dał się w żaden sposób zastąpić wyrobem krajowym. Starania te zostały przyjęte przychylnie przez sfery rządowe, atoli projekt odnośnej ustawy nie został jeszcze wniesiony do ciał ustawodawczych, gdyż łączy się on z projektem ustawy ogólnej o wykonaniu dostaw rzą-

10

dowych, który traktuje całokształt tego zagadnienia, a więc warunki techniczne, warunki przetargów, składania kaucyj i warunków przyjęcia dostawy, zapłaty za nią i t. d. Związek zajmował się projektem tej ustawy w swych komisjach grupowych, składając następnie swoje wnioski w komisji Centralnego Związku, w której był reprezentowany przez członka Rady inż. Gustawa Włodka i członka dyrekcji inż. K. Pichel-skiego, a której zadaniem jest uzgodnienie opinii poszczególnych Związków, wchodzących w skład Centralnego Związku.

Dążąc do obniżenia ceny wyrobów metalowych i zwiększenia w ten sposób popytu na nie, Związek popierał starania swych członków o zniesienie taryf przewozowych na niektóre surowce i wyroby gotowe, względnie o przeniesienie tych towarów z klasy wyższej do niższej. Dotyczyło to między innymi klasyfikacji walcówki żelaznej, jako materiału surowego dla fabryk drutu i gwoździ, a także taryfikacji rur żeliwnych kanalizacyjnych i wodociągowych. Starania te zostały uwieńczone skutkiem.

Ponieważ podatek obrotowy obciążał bardzo znacznie koszt wyrobów przemysłu metalowego, szczególnie w wypadkach częstotliwości tak zwanego „obrotu wewnętrznego“, przeto starania P. Z. P. M., czynione za pośrednictwem Centralnego Związku, skierowane były ku obniżeniu tego podatku i odniosły częściowy skutek w nowej ustawie o podatku przemysłowym z dn. 15 lipca 1925 r. Z tych samych względów Związek poparł starania sfer kupieckich o obniżenie stopy podatku obrotowego dla handlu hurtowego wyrobami żelaznymi do 1% na zasadzie art. 7 nowej ustawy.

Mała pojemność rynku wewnętrznego, której przyczyny były wskazane wyżej, zmusiła fabryki zrzeszone do wysiłków w kierunku eksportu swych wyrobów zagranicę. Wysiłki te miały charakter indywidualny i zbiorowy. W tym drugim charakterze wyraziły się one najpierw w staraniach P. Z. P. M. o obniżenie taryf przewozowych na kolejach polskich dla niektórych wyrobów przemysłu metalowego, idących na eksport. Dotyczyło to taryf eksportowych do Rumunii na maszyny rolnicze, maszyny włókiennicze i na wyroby emaljowane. Następnie usiłowania Związku zwróciły się do uzyskania zwrotu cła od wywiezionych zagranicę gotowych wyrobów przemysłu metalowego w stosunku do użytych na nie surowców, podlegających cłu przywozowemu. W dwóch wypadkach starania te odniosły skutek. Cło zwrotne od wywiezionych wyrobów żeliwnych zostało określone na 45 złotych od tonny gotowego wyrobu, także cło od maszyn rolniczych przyznane zostało w wysokości 100 złotych od tonny. Ze swej strony Związek złożył rządowi dalsze umotywowane wnioski co do zwrotu cła od wywiezionych akcesoryj kolejowych, jako to: śrub, nakrętek i haków, oraz wideł, łopat, drutu i gwoździ. Dalsze opracowania materiałów do następnych wniosków, dotyczących innych wyrobów przemysłu metalowego zdolnych do eksportu, przesunęły się na rok 1926.

Związek Eksportowy. Nagląca potrzeba rozwinienia eksportu, jako jednego ze środków utrzymania fabryk w ruchu, lub też tylko zwiększenia zatrudnienia i obniżenia w ten sposób kosztów ogólnych wytwarzania, skłoniła pewną część członków P. Z. P. M. do utworzenia specjalnego zrzeszenia, mającego zadania

eksportowe na celu. Związek taki powstał w łonie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych i pod jego patronatem, w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, zawiązanej dn. 9 listopada 1925 r. pod nazwą „Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego“. Związek ten przy założeniu liczył 31 członków z ogólną sumą udziałów 57.300 zł., podzieloną na 573 udziały po 100 zł. każdy. Po zawiązaniu się spółki przystępowały do niej nowe zakłady przemysłowe, wobec czego liczba udziałowców doszła do 50. Aby uzyskać możliwość skorzystania z przedwojennych stosunków swoich członków na rynku obecnego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, dzięki dobrej opinii, jaką wyroby polskie cieszyły się na tym rynku, Związek przystąpił, jako całość, w charakterze udziałowca, do „Towarzystwa do Handlu z Rosją“, pod nazwą „Polros“, które jest założycielem, wspólnie z rządem Sowieckim, rosyjskiego mieszanego Tow. Akc. „Sowpoltorg“. W charakterze udziałowca „Polrosu“ Związek Eksportowy ma możliwość korzystania ze wszelkich możliwych przy obecnych warunkach handlu z Sowiekami przywilejów, gdyż przysługuje mu pierwszeństwo w pokryciu zapotrzebowań „Sowpoltorgu“ na wyroby metalowe. Wprawdzie dotychczas nadzieje znalezienia w ten sposób pojemnego rynku zbytu dla wyrobów członków Związku Eksportowego ziściły się tylko w stopniu ograniczonym, gdyż dostawy z tego tytułu do Rosji osiągnęły zaledwie 20.000 dolarów, jednakże przyczyny tego były tylko przejściowe, a mianowicie: niesprzyjająca sytuacja gospodarcza w tym okresie w Sowieciech, która prawdopodobnie polepszy się z początkiem realizacji nowych żniw, a pozatem długi okres organizacyjny „Sowpoltorgu“. Wielką natomiast trudność sprawia wyjątkowa konkurencja współzawodniczących z Polską na terenie sowieckim innych krajów przemysłowych, która jest ciężką do zwalczenia przeszkodą w należyтым rozwoju polskiego handlu z Sowiekami. Tem nie mniej w Związku Eksportowym została stworzona placówka handlowa, dzięki której przemysł metalowy będzie mógł realizować całkowitą możliwą w Sowieciech koniunkturę.

W dalszym ciągu Związek Eksportowy stopniowo nawiązuje stosunki handlowe z Rumunją, Bliskim Wschodem, Finlandją, Łotwą, Estonją i Litwą, a również z południową Ameryką. Praca w tym ostatnim kierunku jest w stadium przygotowawczym i będzie prowadzona narazie w skromnym zakresie tytułem próby.

Wkrótce po założeniu Związku Eksportowego utworzyła się przy nim luźno zrzeszona grupa odlewni i fabryk drutu i gwoździ, która wydelegowała swoim sumptem do Rosji wybitnego fachowca i znawcę rynku rosyjskiego. Rezultaty tej pracy badawczej nie są jeszcze znane.

Związek Eksportowy uzyskał prawo kontroli, potrzebnej do wydawania zwrotu cła odlewniom i fabrykom maszyn rolniczych, wywożącym swoje wyroby zagranicę. Obecnie sprawa tej kontroli weszła całkowicie na tor normalny; kwestje niewyjaśnione zostały już lub zostaną w najbliższym czasie rozstrzygnięte przez urzędy centralne, przyczem należy dodać, że Związkowi udało się skutecznie przeprowadzić wszystkie słuszne życzenia przemysłu. Jestto niewątpliwie wielką zasługą jego dotychczasowej pionierskiej pracy.

Prezesem zarządu Związku Eksportowego jest p. inż. St. J. Okolski, wiceprezesami są pp.: inż. Z. Sochacki i inż. L. Kołodzki. Dyrektorem Związku jest p. inż. Alfons Kappes.

Organizacja sprzedaży. Mając na widoku uporządkowanie zbytu swoich wyrobów, w celu zmniejszenia kosztów handlowych i dostarczenia konsumentom pożądanego produktu w najdogodniejszy sposób, fabryki tej samej specjalności, należące niemal wyłącznie do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, tworzą wspólne biura sprzedaży lub wiążą się w syndykaty, których zadaniem jest podział produkcji pomiędzy fabryki zsyndykowane stosownie do zakresu urządzeń technicznych każdej z nich, a więc zarówno co do typów wyrobów, jak co do ich ilości, oraz stosownie do terenów zbytu ze względu na warunki transportowe. Obecnie istnieje następujące ugrupowanie fabryk metalowych o takim charakterze: Centralne Biuro Sprzedaży Polskich Odlewni Rur — ul. Nowy Świat 35 w Warszawie; Zjednoczenie Polskich Fabryk Gwoździ i Drutu — ul. Srebrna 9 w Warszawie; Biuro Sprzedaży Fabryk Naczyni Emaljowanych — ul. Kredytowa 1 w Warszawie; Centralne Biuro Sprzedaży Odlewów Ogrzewalnych „Cebeo” — ul. Krakowskie Przedmieście 5 w Warszawie; Zjednoczone Fabryki Srub — ul. Inwalidzka 2 w Bielsku; Związek Polskich Wytwórców Wagonów i Parowozów — ul. Matejki 6 w Warszawie; związek ten obejmuje prócz fabryk należących do P. Z. P. M. także dział wagonowy jednej z polskich hut żelaznych.

Ceny materiałów surowych. Polski przemysł metalowy przetwórczy musiał zwalczać w ciągu roku 1925 trudności, płynące ze wzrastającej drożyzny materiałów surowych niezbędnych dla tego przemysłu, zarówno pochodzenia zagranicznego, jak — z nielicznymi wyjątkami — krajowego. Trudności te przybrały charakter wysoce niepokojący w drugiej połowie roku sprawozdawczego, a w szczególności ku końcowi roku. Przyczyną podrożenia surowców zagranicznych, prócz wahań konjunktury na rynku światowym, był spadek kursu złotego, którego obraz daje następujące zestawienie średniej wartości dewizy dolarowej w złotych w każdym miesiącu (patrz „Sprawozdanie Giełdy Warszawskiej za r. 1925”, str. 62—72).

Styczeń	5,18 ¹ / ₂	Lipiec	5,18 ¹ / ₂
Luty	5,18 ¹ / ₂	Sierpień	5,25
Marzec	5,18 ¹ / ₂	Wrzesień	5,84
Kwiecień	5,18 ¹ / ₂	Październik	5,98
Maj	5,18 ¹ / ₂	Listopad	6,53
Czerwiec	5,18 ¹ / ₂	Grudzień	9,12

Zaznaczamy, że te średnie wartości zostały obliczone na zasadzie notowań urzędowych Giełdy Warszawskiej, które różniły się od notowań rynku niezależnego i były zwykle od nich niższe.

Obraz zmian w cenach metali, jakie nastąpiły w końcu roku sprawozdawczego w porównaniu ze stanem na początku roku, daje poniższa tablica cen, notowanych w organie związkowym „Przemysł Metalowy”.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w złotych po kursie dnia za tonnę metryczną.

	w d. 7/I	w d. 9/XII	wzrost ceny
Aluminiun	3048	5089	67%
Antymon	1695	3816	125%
Cyna standard	6377	12187	91%
Cynk hutniczy	939	1622	72%
Miedź elektrolityczna	1749	2788	59%
Miedź standard	1658	2512	52%
Ołów miękki	1152	1502	30%
Nikiel	4024	7209	79%
Rtęć	9660	20196	109%
Srebro (za 1 kg)	108	180	67%

Następne zestawienie cen niektórych surowców zasadniczych i artykułów technicznych dla przemysłu metalowego, podawanych stale co tydzień w „Przemysle Metalowym” podług notowań Spółki Akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi” uzupełni obraz powyższy. Ceny przytoczone poniżej podane są w złotych za 1 tonnę metr. franco wagon stacja załadowania:

	w dniu 8/I	w dniu 27/VI	w dniu 26/XII	wzrost ceny
Surówka odlewnicza № 1 marki „Staporków” (loco huta)	165.—	147.—	180.—	22%
Surówka odlewnicza № 1 marki „Witkowiec” (ocłona)	161.—	157.—	245.—	56%
Żelazo handlowe krajowe (cena zasadnicza)	222.—	200.—	255.—	27%
Bednarka gorąco walcowana	256.—	235.—	310.—	32%
Walcówka	274.—	265.—	330.—	24%
Blacha od 5 mm. wżwyż (cena zasadnicza)	282.—	270.—	355.—	30%
Koks karwiński	46.—	28.25	73.—	87%
„górnośląski”	33.—	39.—	31.—	7%
Węgiel kowalski myty cieszyński	37.35	37.35	73.—	94%
„górnośląski gruby”	29.—	17.20	25.60	49%
„dąbrowski”	25.—	16.65	24.20	45%
Cegła ogniotrwała normalna	56.—	56.—	72.50	30%
„kopulakowa”	65.—	60.—	80.—	33%
Głina ogniotrwała mielona	25.—	25.—	30.—	20%
Kamień wapienny	5.50	4.—	5.—	25%

Należy zaznaczyć, że w końcu roku cena na surówkę marki „Staporków” była wyjątkowo niską, gdyż pod tą samą datą cena surówki № 1 marki „Częstochowa” była już notowaną 195 zł., zaś „Huty Pokoju”—200 zł. za tonnę. Wzrost ceny wynosił więc nie 22%, lecz co najmniej 32%.

Jak widzimy ceny na początku roku były wyższe, aniżeli w środku roku. Spadek cen początkowych zaznaczył się bardzo wcześniej, bo już ku końcowi stycznia dla surówki (155 zł.) i na początku marca dla żelaza (200 zł.). Zwyżka cen żelaza, i to gwałtowna, bo z 205 zł. od razu na 255 zł. za tonnę, to jest o 25%, nastąpiła dopiero w grudniu, po zawiązaniu się Syndykatu Polskich Hut Żelaznych. Ta nagła zwyżka zaskoczyła cały przemysł metalowy w sposób niesłychanie dotkliwy, gdyż zawarte umowy na dostawy po cenach stałych przez fabryki przetwórcze ze swymi odbiorcami, nie dawały możliwości uwzględnienia tej brutalnej zmiany z dnia na dzień, wskutek czego fabryki te znalazły się w położeniu bez wyjścia. Bezwzględność postępowania Syndykatu w stosunku do swej klienteli znalazła wyraz nie tylko w raptownej zwyżce ceny, lecz także w niesłychanie uciążliwych warunkach płatności. Próby porozumienia z przedstawicielami Syndykatu, zapoczątkowane natychmiast przez Zarząd Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w celu uzyskania ustępstw i złagodzenia warunków dla zrzeszonego przemysłu metalowego, nie dały na razie rezultatów, których osiągnięcie może ewentualnie nastąpić w ciągu następnego po sprawozdawczym roku.

Sprawy celne. Niema, zdaje się, w państwowości polskiej drugiej dziedziny, w której zmienność prądów i wpływów politycznych objawiałaby się w sposób równie jaskrawy, jak w dziedzinie polityki celnej. Zmienność ta wystąpiła może najwyraźniej właśnie w roku sprawozdawczym. Postawiwszy sobie za zadanie, pod naciskiem hasła demagogicznych, obronę konsumenta przed rzekomym wyzyskiem ze strony producenta, interweniując nieustannie na rynku krajowym w celu sztucznego kształtowania cen w pożądanym przez rząd kierunku, polityka ta doprowadziła do gwałtownego zachwiania się bilansu handlowego Polski.

Pragnąc przywrócić równowagę bilansu i ratować zagrożoną bezrobociem i upadkiem produkcję krajową, rząd przeprowadził w maju naprędkę podwyżkę ceł na towary zbytkowne, lub uchodzące za takie w mniemaniu szerokiej masy, oraz na niektóre inne. Zarządzenie to wydało jednak tylko częściowy skutek, jako spóźnione. W czerwcu zarysowało się widmo wojny celnej z Niemcami, wywołanej żądaniem Rzeszy Niemieckiej, prócz ustępstw ekonomicznych, koncesyj politycznych, o czym pisał „Przemysł Metalowy“ w № 25-ym. Zmuszony nieustępliwością niemiecką rząd polski wprowadził ponownie reglamentację przywozu, wskrzeszając dawną „Komisję Przywozu i Wywozu“ w nowej organizacji „Centralnej Komisji Przywózowej“ z udziałem sfer gospodarczych. Komisja wybrała na swego przewodniczącego wiceprezesa P. Z. P. M. inż. St. J. Okolskiego, a rząd wybór ten zatwierdził. Równocześnie nastąpiło wydanie przez rząd polski zakazu przywozu z Niemiec niektórych towarów i oznaczenie kontyngentów przywózowych dla innych państw.

W roku sprawozdawczym utworzona została w łonie ministerstwa przemysłu i handlu Komisja Traktatowa; na przewodniczącego komisji rząd powołał p. inż. St. J. Okolskiego.

Przedstawicielem interesów przemysłu metalowego przetwórczego w Komitecie Celnym przy ministerstwie przemysłu i handlu pozostawał w roku sprawozdawczym, jak w latach poprzednich, prezes Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych inż. Jan Jeziorański. Przygotowaniem materiałów do prac Komitetu w zakresie wytwórczości metalowej zajmował się referat celny Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, który prowadził inż. Ignacy Gruszczyński. W roku sprawozdawczym referat celny zajmował się wydawaniem zaświadczeń, uprawniających do ulg celnych na maszyny niewyrabiane w kraju i brał udział w pracach Komitetu Celnego przy rewizji list towarów, korzystających ze zniżek celnych. Wobec wygaśnięcia z dniem 1 sierpnia rozporządzenia o ulgach celnych na skutek wojny celnej z Niemcami i wprowadzenia zakazu przywozu niektórych towarów, wchodzących w zakres przemysłu metalowego, kontyngentowanych dla wszystkich państw z wyjątkiem Niemiec, referat celny wydawał opinie na skutek bezpośredniego zgłaszania się importerów lub zapytań Centralnej Komisji Przywózowej. Opinie te były miarodajne przy udzielaniu pozwoleń przywózowych w ramach kontyngentów.

We wrześniu referat celny brał żywy udział w pracach ministerstwa przemysłu i handlu nad ponowną rewizją taryfy celnej, przeprowadzoną w celu zwiększenia zabezpieczenia celnego. Dotychczasowa taryfa celna, wprowadzona w życie 26 marca 1924 roku, zawierała błędy w nomenklaturze i pewne niekonsekwencje, zbyt małe zróżniczkowanie w wielu pozycjach, oraz wadliwe ustosunkowanie do wartości towaru, co uniemożliwiało powstawanie nowych działów wytwórczości. Kardynalnym błądem tej taryfy były niskie stawki celne, nie zawierające żadnego zapasu, koniecznego przy zawieraniu umów handlowych. Wobec konieczności czynienia ustępstw konwencyjnych od istniejących stawek celnych, groziła przemysłowi częściowa zagłada przez znaczne zmniejszenie zabezpieczenia celnego, zwłaszcza przy przewidywanym zawarciu umowy handlowej z Niemcami.

Przez podwyższenie stawek celnych, które dla przemysłu metalowego wyniosło średnio około 25%,

poprawiony został błąd, popełniony w 1924 r., gdyż już wówczas należało przemysłowi zapewnić wybitniejszą ochronę, tak konieczną w chwili stabilizowania się warunków gospodarczych, co zaoszczędziłoby krajowi wstrząśnięć, a gospodarstwu narodowemu strat, przez długie lata trudnych do pokrycia. Wrześniowa rewizja taryfy celnej poprzedzona została, jak powiedzieliśmy wyżej, zmianą stawek celnych w kilku pozycjach, przeprowadzoną przez czynniki ministerjalne bez udziału sfer gospodarczych i wprowadzoną w życie w dniu 26 maja. Celem tej zmiany było usunięcie rażących nielogiczności¹⁾ oraz wybitne zwiększenie ochrony celnej dla niektórych wyrobów. Wymienimy tutaj naczynia aluminiowe, wyroby nożownicze, tuby cynowe, kapsle metalowe, kołowce, wagony kolei konnych i tramwajów elektrycznych, galanteria metalowa, pióra do pisanania i t. d.

Prace nad rewizją taryfy celnej zakończone zostały w październiku. Rozporządzeniem z dnia 30 tegoż miesiąca została ogłoszona nowa taryfa celna z terminem wejścia w życie w dniu 1 stycznia 1926 roku. Taryfa ta jednak będzie również tylko tymczasową. Rząd zamierza przystąpić w roku 1926 do opracowania nowej taryfy, opartej na bardzo szczegółowej nomenklaturze, której projekt, wzorowany na projekcie zalcuburskim i liczący 1336 pozycji, został już opracowany i wydrukowany. W każdym razie, dzięki nowej taryfie przemysł uzyskał warunki do gospodarczego rozwoju. Niestety, dobroczynne skutki nowej polityki celnej zostały sparaliżowane przez spadek naszej waluty, wskutek czego ochrona celna przy stawkach ustosunkowanych w parytecie złota, a pobieranych w obiegowych złotych, zmniejszyła się znacznie. To też jako postulat przemysłu metalowego w dziedzinie polityki celnej wysuwa się żądanie pobierania ceł w złocie, względnie w złotych papierowych podług kursu złota, który jest codzień ogłaszany przez ministra skarbu w „Monitorze Polskim“.

W roku 1925 toczyły się przygotowania do zawarcia traktatu handlowego polsko-czeskosłowackiego, który dla polskiego przemysłu metalowego ma bardzo duże znaczenie. W celu dostarczenia zainteresowanym grupom Związku materiałów do obrony swoich postulatów w pertraktacjach, Centrala P. Z. P. M. sprowadziła większą ilość egzemplarzy taryfy celnej czeskosłowackiej i rozesłała je do Zarządów Grup i Oddziałów Związku.

Sprawy podatkowe. Sprawy podatkowe, jako dotyczące całokształtu życia gospodarczego Polski, a o ile chodzi o przemysł—obejmujące wszystkie jego gałęzie, były traktowane przez naczelną reprezentację polskiego przemysłu, jaką jest Centralny Związek, przy udziale reprezentantów poszczególnych związków. Z tego względu nie podajemy tu szczegółów tych prac, odsyłając czytelników niniejszego sprawozdania do „Sprawozdania Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów z działalności za rok 1925“, które wyszło jako odbitka z Nr. 8 „Przeglądu Gospodarczego“ z dn. 15 kwietnia 1926 r. Sprawozdanie to, bardzo starannie opracowane, polecamy najusilniej członkom P. Z. P. M. Daje ono obraz usiłowań zrzeszonych sfer gospodarczych w kierunku rozwoju przemysłu, oraz trudności, jakie wciąż jeszcze mają do

¹⁾ Patrz artykuł p. t. „Niekonsekwencje polskiej taryfy celnej“ w № 14 „Przemysłu Metalowego“ z r. 1925.

przewycięzenia siły twórcze tych sfer, wreszcie wskazania, dotyczące zasad polityki ekonomicznej Państwa. Sprawozdanie to powinno znaleźć się w ręku każdego przemysłowca, każdego posła na Sejm i Senat, każdego męża stanu i przedstawiciela władz centralnych.

Sprawy podatkowe i bilansowe oraz dotyczące ich projekty ustaw były rozważane w szeregu specjalnych komisji Centralnego Związku, w których z ramienia Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych brał udział dyrektor Związku i członek Rady Centralnego Związku prof. inż. Maurycy Chorzewski.

Na prośbę Centralnego Związku Polski Związek Przemysłowców Metalowych przedstawił kandydatów, reprezentujących przemysł metalowy, na członków komisji szacunkowych i odwoławczych do spraw podatku przemysłowego, a mianowicie: w okręgu izby skarbowej warszawskiej—36-ciu; kieleckiej—9-ciu; łódzkiej—7-miu, lubelskiej—4-ech. W warszawskiej wojewódzkiej komisji szacunkowej w sprawach bilansowania w złotych z ramienia przemysłu metalowego brał udział jako przedstawiciel Centralnego Związku p. Maksymilian Lisowski.

Sprawy robotnicze. Sprawy dotyczące stosunków zarządów fabryk stowarzyszonych z robotnikami załatwiane były przez Oddziały Związku bezpośrednio i stan tych spraw przedstawiony jest w sprawozdaniach Oddziałów. Naogół sprawy robotnicze wpływały do Rady wtedy tylko, gdy chodziło o rzeczy zasadnicze, w szczególności o opinie o projektach nowych ustaw, nowelizację już istniejących, interpretację rozporządzeń i t. d. W tych wszystkich wypadkach Polski Związek Przemysłowców Metalowych komunikował się z Centralnym Związkiem Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, którego jest członkiem i w którego Komisji Pracy jest reprezentowany przez członków Rady p.p. K. Ambrożewicza, J. Jeziorańskiego, St. J. Okolskiego, Z. Sochackiego i dyrektora M. Chorzewskiego. Przewodniczącym Komisji Pracy w roku sprawozdawczym był p. inż. Edmund Trepka, poseł na Sejm, wiceprzewodniczącym — p. inż. St. J. Okolski. Wszystkie sprawy były wnoszone na Komisję Pracy przez Wydział Pracy Centralnego Związku. Na czele Wydziału stoi p. Mieczysław Jastrzębowski.

Komisja Pracy Centralnego Związku odbyła w roku sprawozdawczym 13 posiedzeń, na których były rozważane następujące sprawy: projekt ustawy o umowach zbiorowych i załatwianiu zatargów zbiorowych, projekt ustawy o zabezpieczeniu pracowników umysłowych, projekty nowelizacji ustaw o urlopach i o czasie pracy, projekt rozporządzenia o spisie robót zabronionych młodocianym i kobietom. Poza tym rozważano sprawy, które miały być przedmiotem obrad VII Sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie, oraz sprawę reorganizacji pracy w przedsiębiorstwach przemysłowych.

Działalność ustawodawcza w dziedzinie pracy zaznaczyła się w roku sprawozdawczym w ustawie z dn. 18 marca 1925 r. („Dziennik Ustaw” Nr. 34) zmieniającej rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 15 listopada 1924 r. o dniach świątecznych. Ustawa ta zwiększyła ilość dni świątecznych wolnych od pracy o 4, czyli do 14-stu prócz niedziel. W dn. 3 grudnia 1925 r. ogłoszona została ustawa z dn. 28 października tego roku („Dziennik Ustaw” Nr. 120) rozszerzająca działanie ustawy z d. 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia także na pracowników umysłowych,

których zarobek miesięczny nie przekracza 500 złotych miesięcznie. Na początku roku została ogłoszona w Nr. 15 „Dziennika Ustaw” ustawa z dn. 28 stycznia 1925 r. zmieniająca ustawę z dn. 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia w ten sposób, że minister pracy i opieki społecznej może po porozumieniu z ministrem skarbu i na wniosek zarządu głównego Funduszu Bezrobocia przedłużyć okres pobierania zasiłków do 17, względnie do 26 tygodni. Poza tym w Nr. 2 „Dziennika Ustaw” z r. 1925 wyszło rozporządzenie ministra pracy i opieki społecznej z d. 31 grudnia 1924 r., które nakłada na pracodawców obowiązek zawiadamiania państwowych urzędów pośrednictwa pracy o każdym wolnym lub nowoobsadzonym miejscu.

Stosowanie t. zw. „zdobyczy socjalnych” w sposób bezwzględny, nie liczący się ani z ogólnym stanem uprzemysłowienia Polski, ani ze stanem materialnym poszczególnych zakładów w dobie ciężkiego kryzysu, przyczyniło się w dużym stopniu do zwiększenia bezrobocia i do obciążenia przemysłu ponad jego siły. W roku sprawozdawczym rozpoczęły się przymusowe egzekucje należności do Kas Chorych, przeprowadzane w sposób brutalny, niszczący majątek fabryki, w czym przodowała Warszawska Kasa Chorych¹⁾. Wysokie składki na Zakład Ubezpieczeń od wypadków we Lwowie, które przewyższają parokrotnie wydatki przedwojenne na ten cel, wywoływały i wywołują wciąż liczne skargi ze wszystkich stron Polski. Skargi te skłoniły Centralny Związek do wydelegowania do Lwowa komisji, złożonej z przedstawicieli zainteresowanych gałęzi przemysłu, w której z ramienia P. Z. P. M. brał udział p. dyrektor T. Graff, w celu zbadania na miejscu przyczyny niepomiarnie wysokich opłat. Sprawozdanie z tej delegacji podane było w Nr. Nr. 26 i 28 „Przemysłu Metalowego”.

W celu zbadania zagadnienia, w jakim stopniu świadczenia socjalne obciążają przemysł, Centralny Związek przeprowadził ankietę wśród zrzeszonych w nim gałęzi przemysłu. Ponieważ nie wszystkie odpowiedzi napłynęły, przeto rezultaty ankiety nie dały dostatecznego oświetlenia tego zagadnienia. Z liczb, zebranych przez P. Z. P. M., opartych na faktycznych wypłatach, dokonanych w ciągu roku, wynika, że w przemyśle metalowym obciążenia socjalne wynoszą 18,57 do 20 i więcej procentów wypłaconej robocizny. Polski Związek Przemysłowców Metalowych wzywał kilkakrotnie w swoim organie członków Związku, ażeby w publikowanych bilansach wyodrębniali szczegółowo, obok pozycji podatków, także poszczególne pozycje obciążeń socjalnych.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych był reprezentowany w roku 1925 w różnych instytucjach, obejmujących świadczenia socjalne, przez następujących przedstawicieli: w zarządzie głównym Funduszu Bezrobocia—p. Jan Kroeger, dyrektor zakładów „B. Hantke” w Warszawie; w zarządzie obwodowym Funduszu Bezrobocia na m. Warszawę—p. Karol Jenike, współwłaściciel firmy „Bracia Jenike” w Warszawie; w zarządzie obwodowym Funduszu Bezrobocia na powiaty warszawski, radzyński, sochaczewski, grójecki i mazowiecki—p. Kazimierz Raczyński, dyrektor zakładów „K. Rudzki i S-ka” w Warszawie; w zarządzie Kasy Chorych m. Warszawy—p. Tadeusz Graff, dyrektor

¹⁾ Patrz artykuł p. t. „Szalonemu dano miecz do ręki” w Nr. 46 „Przemysłu metalowego” z r. 1925.

fabryki „Osprzet“ w Warszawie, do czasu ustąpienia z tego stanowiska; w radzie Kasy Chorych m. Warszawy — p. Maurycy Chorzewski, dyrektor P. Z. P. M.

Sprawy oświatowe. Polski Związek Przemysłowców Metalowych opiekował się w r. 1925, jak lat poprzednich, szkołą dokształcającą Towarzystwa Kursów Zawodowego Wykształcenia Pracowników Przemysłu Metalowego przy ul. Kopernika Nr. 28 w Warszawie. Sprawozdanie z zakończenia roku szkolnego 1924/25 zostało wydrukowane w Nr. 31 „Przemysłu Metalowego“. Zapomoga P. Z. P. M. dla tej szkoły, która prowadzi kursy dla pracowników i kursy dla majstrów przemysłu metalowego, wynosiła zł. 4790 w roku szkolnym 1924/25. W roku kalendarzowym 1925 zapomoga ta wyniosła zł. 3100. Fundusze na szkołę powstają z regulaminowych składek dodatkowych od członków Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M.

Na zakończenie roku szkolnego Polski Związek Przemysłowców Metalowych wyznaczył wzorem lat poprzednich nagrodę Związku dla ucznia, kończącego kurs ze stopniem celującym.

W roku sprawozdawczym Związek wyasygnował 100 złotych na stypendjum dla syna pracownika jednej z fabryk stowarzyszonych, który kształcił się w szkole średniej.

Przy P. Z. P. M. istnieją następujące fundusze stypendjalne: 1) im. ś. p. Bronisława Załęskiego i 2) im. ś. p. Stanisława Najmana. Z powodu szczupłości tych funduszy odsetki w roku sprawozdawczym nie wystarczyły na udzielenie stypendjum i zostaną dołączone do sum stypendjalnych w roku następnym. Prócz tego pozostaje pod zarządem Związku fundusz na cele społeczne im. Małżonków Ambrożewiczów.

Związek wyasygnował w roku sprawozdawczym zapomogę w kwocie 900 złotych dla Kasy Mianowskiego oraz przeznaczył zł. 150 na koszty adresu dla pani Skłodowskiej-Curie. Brak środków, spowodowany krytycznym stanem fabryk związkowych, nie dawał możliwości większych ofiar ze strony Związku na cele społeczne, które zresztą Związek w miarę możliwości stale popierał.

W trosce o dostarczenie młodzieży, studjującej technikę, możliwości praktycznego kształcenia się w czasie przerw wakacyjnych, P. Z. P. M. zorganizował, jak lat poprzednich, w swoim biurze centralny punkt zgłoszeń zarówno zaofiarowanych jak żądanych praktyk. Całą akcją kierował wicedyrektor Związku inż. Kazimierz Pichelski. Związek odwołał się do wszystkich swych członków z prośbą o udzielenie praktyk w drodze specjalnego okólnika oraz ogłoszeń w organie związkowym. Rezultatem tych starań było dostarczenie studentom politechniki i wyższych szkół technicznych polskich 103 praktyk wakacyjnych. Prócz tego Związek wystarał się o 15 praktyk 6-ciomiesięcznych w fabrykach Oddziału Warszawskiego dla słuchaczy Państwowej Szkoły Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i St. Rotwanda. Stosownie do statutu tej szkoły ministerstwo oświaty zaprosiło do rady opiekuńczej szkoły dwóch przedstawicieli Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w osobach pp. inż. St. J. Okolskiego, wiceprezesa Związku i inż. Z. Rytla, dyrektora technicznego Warszawskiej Spółki Akcyjnej Budowy Parowozów.

Udział w Targach i Zjazdach: Perjodyczne targi międzynarodowe, odbywające się w Polsce wzorem

innych krajów, zdołały już dowieść swojej racji bytu w obecnych warunkach wymiany międzynarodowej i wywalczyć sobie uznanie w kraju i zagranicą dzięki inicjatywie i wytrwałości samorządów dwóch miast polskich: Poznania i Lwowa. Targ Poznański odbywa się na wiosnę, Targi Lwowskie — w jesieni. Polski Związek Przemysłowców Metalowych wziął udział zbiorowy w I Targach Lwowskich w 1921 roku, pragnąc poprzeć pożyteczną inicjatywę kresowej stolicy polskiej i biorąc na siebie trud zorganizowania zbiorowej wystawy wyrobów swoich członków i wspólnej na Targi wycieczki przemysłowców metalowych. W następnych latach atoli i w roku sprawozdawczym Związek nie podejmował się tej organizacji, popierając natomiast w swym organie prasowym oba Targi i składając członków do uczestnictwa. Na Targu Poznańskim odbywa się zwykle co roku zjazd ogólny członków Grupy II Związku, obejmującej fabryki maszyn i narzędzi rolniczych. W roku sprawozdawczym delegatem Związku na Targ Poznański był wicedyrektor Związku p. inż. K. Pichelski, delegatem zaś na Targi Wschodnie we Lwowie był dyrektor Związku p. inż. M. Chorzewski. „Przemysł Metalowy“ zamieszcza co rok szczegółowe sprawozdania swoich delegatów z działu metalowego odbywających się wystaw na Targach. W roku sprawozdawczym czasopismo zamieściło w № 18 także sprawozdanie z wiosennych Targów Lipskich, więc zagranicznych, jako korespondencję własną piora naczelnego dyrektora jednej z największych fabryk metalowych polskich, który zwiedził te targi.

Doceniając należyte znaczenie publicystyki ekonomicznej w życiu gospodarczym kraju, Polski Związek Przemysłowców Metalowych poparł chętnie inicjatywę organizatorów „Pierwszego Ogólnopolskiego Zjazdu Publicystów i Dziennikarzy Ekonomistów“. Delegatem Związku na ten zjazd, który się odbył we Lwowie w dniach 5 i 6 września, był redaktor czasopisma związkowego, tygodnika „Przemysł Metalowy“, p. inż. Maurycy Chorzewski, dyrektor Związku. Sprawozdanie z tego zjazdu podane było w „Przemysle Metalowym“ w № 37. Organizacja „Stowarzyszenia Publicystów i Dziennikarzy Ekonomistów“, zapoczątkowana na tym zjeździe, jest jeszcze w toku.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych od początku swego istnienia w Niepodległej Polsce zdawał sobie sprawę z potrzeby posiadania przez zjednoczony przemysł polski organu prasowego, jako dziennika niezależnego od jakiegokolwiek partii politycznej, mającego przede wszystkim na celu szerzenie kultu pracy, broniącego spraw wytwórczości krajowej w interesie dobrobytu materialnego całego narodu. W wytrwałym dążeniu do tego celu, dzięki inicjatywie zarządu Oddziału Warszawskiego Związku, został uczyniony pierwszy krok w tym kierunku. W roku sprawozdawczym została uskuteczniiona zbiorowa prenumerata dla członków Oddziału, którzy zgodzili się poprzeć zamierzenia Zarządu, pisma codziennego, którym jest „Kurjer Polski“. Ten skromny początek, dając możność prędkiego komunikowania wiadomości związkowych członkom Oddziału, a w następstwie orjentowania opinii publicznej o sprawach dotyczących przemysłu metalowego, rozwinął się w szerszą akcję, z której zdamy sprawę w następnym dorocznym sprawozdaniu.

Wydawnictwa Związku. Polski Związek Przemysłowców Metalowych wydaje od roku 1922 własny organ związkowy, którym jest tygodnik „Przemysł

Metalowy". Rok sprawozdawczy był więc czwartym rokiem istnienia tego pisma. W końcu roku 1924 powstało drugie wydawnictwo periodyczne Związku, którym jest miesięcznik techniczny i ekonomiczny p. t. „Maszyny Rolnicze”, reprezentujący interesy najliczniejszej Grupy II Związku—Wytwórców Maszyn i Narzędzi Rolniczych, przez którą został powołany do życia. Trzecim wreszcie wydawnictwem, które ukazało się już czterokrotnie, jest „Rocznik” Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, wychodzący pod redakcją inż. St. J. Okolskiego. „Rocznik IV-ty” który wyszedł w roku sprawozdawczym 1925-ym, zawiera sprawozdanie z działalności Związku, „Źródła Zakupu” wyrobów polskiego przemysłu metalowego przetwórczego wraz z nomenklaturą wyrobów w językach: polskim, francuskim i niemieckim, oraz szereg artykułów i wiadomości, dotyczących przemysłu metalowego. Jest to poważna praca, która znalazła powszechne uznanie wszystkich interesujących się przemysłem krajowym. Niestety, ze względów na ciężki kryzys, przez który przechodzi cały przemysł metalowy, a z nim i jego organizacja związkowa, i na wynikający stąd brak środków „Rocznik” w r. 1926 obejmuje tylko niniejsze sprawozdanie.

W roku sprawozdawczym Związek wydał własnym nakładem pracę p. inż. Maurycego Chorzewskiego p. t. „Rumunja pod względem gospodarczym”, która wyszła jako odbitka z miesięcznika „Maszyny Rolnicze”. Praca ta powstała w wyniku wycieczki reprezentacyjnej dziennikarzy i publicystów ekonomicznych do Rumunii, w której p. inż. Chorzewski uczestniczył jako redaktor „Przemysłu Metalowego”.

Biuro Związku. Naczelne kierownictwo pracami biura spoczywało w rękach wiceprezesa Rady P. Z. P. M. p. inż. Stanisława Jana Okolskiego. Personel pracowników biura nie doznał w roku sprawozdawczym żadnej zmiany i składał się z dyrektora p. inż. Maurycego Chorzewskiego, który był równocześnie redaktorem „Przemysłu Metalowego”, wicedyrektora p. inż. Kazimierza Pichelskiego, który redagował „Maszyny Rolnicze”, p. inż. Ignacego Gruszczyńskiego, który prowadził referat celny i pp.: Jadwigi Poławskiej, Henryki Zdunkiewiczówny i Haliny Radliczowej.

Korespondencja biura w ciągu ostatnich trzech lat przedstawiała się w ten sposób:

	r. 1923	r. 1924	r. 1925
Ilość listów i przesyłek wcho- dzących	4446	5760	7329
Ilość listów wychodzących . .	3876	4635	4064
W tem zaświadczeń o różnych sprawach	765	1489	1083

Nawet to zestawienie jest drobnym dowodem, że rok 1925 nie był rokiem rozwoju i ekspansji przemysłu metalowego i reprezentującego go Związku. Znaczna przewaga liczby przesyłek wchodzących nad wychodzącymi tłumaczy się większym w roku sprawozdawczym napływem okólników, druków, ogłoszeń, reklam i t. d., które nie wymagały odpowiedzi.

Biblioteka Związku liczy 715 numerów książek i katalogów.

Centralne Biuro P. Z. P. M. mieści się w lokalu własnym w Warszawie przy ulicy Traugutta 4 (Krakowskie Przedmieście 5, m. 4). Telefon dyrekcji ma № 222-44; telefon kancelarii, referatu celnego i obu redakcyj: 114-26; telefon wiceprezesa Związku p. inż. S. J. Okolskiego 157-40.

Sprawozdania Oddziałów

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Oddział Warszawski. Oddział Warszawski jest najliczniejszy wśród Oddziałów P. Z. P. M. gdyż zawierał w grudniu 1925 r. 141 fabryk, w których pracowało 20077 robotników. W porównaniu z grudniem 1924 r. kiedy do Oddziału należało 129 fabryk z 20530 robotnikami, jest to nieznaczne zmniejszenie stanu zatrudnienia pomimo silnie wzrastającego kryzysu w przemyśle metalowym. W ciągu 1925 r. do Oddziału przybyło 12 fabryk przeważnie mniejszych.

Zarząd Oddziału Warszawskiego na początku roku sprawozdawczego liczył 24 członków, w ciągu roku wystąpił z Zarządu inż. Tadeusz Graff, drugi wiceprezes, z powodu opuszczenia przez niego stanowiska dyrektora fabryki „Osprzet” i wogóle zaprzestania pracy w przemyśle metalowym. Na miejsce p. T. Graffa został wybrany na zwyczajnem walnem zgromadzeniu członków Oddziału p. Samuel Koenigstein, współwłaściciel fabryki „K. Wasilewski i S-ka”. Po za tem skład Zarządu w 1925 r. nie podlegał zmianom i w końcu roku sprawozdawczego był następujący (w układzie podług grup). Pp:

Grupa	I. Hartwig Władysław Januszewski Wiesław Komorowski Jerzy Łubieński Józef Ortwein Edward Sochacki Zygmunt Zaporski Józef Zieliński Stefan
„	II. Wierzejski Witold
„	III. Landau Henryk
„	VI. Dubeltowicz Józef
„	V. Ambrożewicz Kazimierz Mieszczański Józef
„	VI. Borman Stanisław Włodek Gustaw
„	VII. Jeziorański Jan
„	VIII. Gostyński Stanisław Młodzianowski Stanisław Sniechowski Gustaw
„	IX. Dmochowski Jan Koenigstein Samuel Płuzański Stanisław Przanowski Stefan
„	X. Weliński Julian

Na konstytucyjnem posiedzeniu Zarządu dokonano wyboru prezydium Oddziału, powołując na prezesa

p. Kazimierza Ambrożewicza (ponownie), na I wiceprezesa p. Zygmunta Sochackiego (ponownie), na II wiceprezesa p. Juliana Welińskiego i na członka komitetu wykonawczego p. Gustawa Włodka. Dyrektorem Oddziału był p. inż. Maurycy Chorzewski.

W roku sprawozdawczym Zarząd Oddziału odbył 5 posiedzeń. Prócz tego odbyły się dwa nadzwyczajne walne zgromadzenia i jedno zwyczajne sprawozdawcze zgromadzenie walne.

Najważniejszą sprawą w działalności organizacyjnej Oddziału Warszawskiego w 1925 r. było zlikwidowanie strajku ogólnego robotników w przemyśle metalowym w Warszawie w sierpniu 1925 r. Strajk ten rozpoczął się w fabryce „Lilpop, Rau i Loewenstein” dnia 29 lipca, a w dwa dni później zastrajkowali robotnicy Warszawskiej Sp. Akc. Budowy Parowozów. Okręgowy Sekretariat Związku Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53 w Warszawie) złożył ządania z datą 29 lipca 1925 r. do dyrekcji Akc. Tow. „Lilpop, Rau i Loewenstein” poniższej treści:

„Robotnicy zatrudnieni w fabryce powyżej wymienionego Akc. Tow. upoważnili nas do przedłożenia następujących żądań:

- 1) W fabryce obowiązywał będzie ustawowy czas pracy t. j. 46 godz. w tygodniu.
- 2) Obecne płace zasadnicze podwyższone będą o 50% i ustanowi się tylko 7 kategorii płac.
- 3) Dyrekcja fabryki nadal uznawać będzie delegację fabryczną, której przysługiwać będzie prawo nie tylko życzenia i zażalenia robotników przedkładać Dyrekcji, ale będą mieli prawo interwenjować we wszystkich kwestiach spornych wynikłych na tle warunków pracy i płacy.
- 4) Przyjmowanie i wydalenie robotników odbywać się będzie w porozumieniu z delegacją.
- 5) W fabryce będzie wolno odbywać zgromadzenia i na ządanie delegacji w zgromadzeniach będzie mógł brać udział przedstawiciel Związku Rob. przem. metal. w Polsce.
- 6) Z powodu strajku nikt z pracy nie będzie wydany.

Prosimy o życzliwe rozpatrzenie niniejszych żądań i zawiadomienie nas o terminie odbycia wspólnej konferencji, abyśmy mogli oprócz delegatów wysłać przedstawiciela Związku.

U w a g a. Związek oświadczył, że ządania te uogólnia dla wszystkich fabryk warszawskich.”

Blok związków zawodowych, do składu którego należały następujące organizacje: Związek Metalowców Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, Związek Metalowców Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego i Zjednoczenie Tokarzy Metalowych — wystawił oddzielne ządania z datą 7 sierpnia 1925 r. Ządania Bloku zawierały 29 punktów. Najważniejsze punkty dotyczyły ustalenia norm płac zasadniczych godzinowych w następującej wysokości:

dla rzemieślników	od 1 zł. 45 gr. do 2 zł.
„ pomocy fachow. „	81 „ „ 1 „
„ kobiet „	56 „ „ 0,75 zł.
„ młodocianych „	43 „ „ 0,62 „

W porównaniu ze stawkami płac godzinowych obowiązujących wtedy (t. zw. lonowych) żądane stawki były wyższe od 70 do 168%

Pozatem żądano, ażeby płace zasadnicze na robotach precezyjnych i specjalnych były wyższe o 20%, a akordowe i premjowe — o 50%.

Następnie żądano stosowania przy regulacji płac wskaźników zmiany kosztów utrzymania, obliczanych przez komisję przy głównym urzędzie statystycznym, udzielania pożyczek na dogodnych warunkach, przyjmowania robotników wyłącznie za pośrednictwem urzędu pośrednictwa pracy i związków zawodowych robotniczych oraz wydalenia z wiedzy delegatów fabrycznych. Znamiennem było żądanie komisji międzyzwiązkowej „bloku“, ażeby robotnikom spóźniającym się do pracy nie był potrącany z zarobków czas stracony przez opóźnienie.

Rokowania pomiędzy delegacją Oddziału Warszawskiego a delegacjami Związków Zawodowych Robotniczych były rozpoczęte 13 sierpnia 1925 r. Na pierwszej konferencji przemysłowcy zgodzili się na zawarcie umowy i podwyżki minimalnych stawek lonowych o 5%. Pomimo tych ustępstw przemysłu, w dn. 14 sierpnia strajk ogarnął znaczną większość fabryk metalowych warszawskich. W następstwie Związek Robotników Przem. Metal. obniżył swoje pierwotne żądanie podwyżek o 40% czyli obstawał nadal za podniesieniem stawek zasadniczych o 30% zamiast o 50%.

Na odbytem walnem zgromadzeniu członków Oddziału Warszawskiego w dn. 17 sierpnia zapadła jednomyślna uchwała poniższej treści, która została zakomunikowana p. głównemu inspektorowi pracy, panu ministrowi przemysłu i handlu i Związkowi Robotników:

„Propozycja przedstawicieli przemysłowców metalowych, wydelegowanych do rokowań w dn. 13 sierpnia 1925 r., polegająca na pięcioprocentowej (5%) ryczałtowej podwyżce, zostaje przez walne zgromadzenie przyjęta do zatwierdzającej wiadomości pod warunkiem, że powrót do pracy robotników strajkujących nastąpi nie później, niż 20-go sierpnia 1925 r. i że sytuacja kredytowa, zmieniona zarządzeniami rządu i Banku Polskiego w d. 14 b. m., będzie przywrócona do stanu, jaki istniał w dniu przyznania podwyżki t. j. dnia 13 sierpnia r. b.

W razie gdyby jeden z powyższych warunków nie był spełniony, to zaproponowana podwyżka 5%-wa nie obowiązuje, natomiast pozostają w mocy stawki minimalne, zaproponowane przez przedstawicieli przemysłowców na konferencji w dn. 13 sierpnia 1925, a mianowicie:

Płace dniówkowe w groszach za normalną godzinę pracy:

Rzemieślnicy	70 gr.
Pomoc fachowa	55 „
„ podwórzowa	50 „
Kobiety	37 „
Uczniowie w I roku	20 „
„ „ II	25 „
„ „ III	33 „
Robotnicy młodociani	27 „

W rezultacie dalszych konferencji, które odbyły się 19, 21 i 25 w ministerstwie pracy, a także dwóch konferencji z panem ministrem przemysłu i handlu, delegacja Oddziału Warszawskiego wyraziła zgodę na zawarcie umowy zbiorowej ze Związkiem Robotników na warunkach zaproponowanych przez p. głównego inspektora pracy. Delegacja przemysłowców metalowych zastrzegła jednakże, że warunki tej umowy nie odpowiadają w żadnej mierze nad wyraz ciężkiemu po-

łożeniu, w jakim znajdował się wtedy przemysł i usprawiedliwiała ustępliwość swoją jedynie wymowną perswazją i wielką presją, która była wywarta na przemysł przez przedstawicieli rządu, związki robotników jednakże i tej propozycji nie przyjęły. Ulegając dalszemu naciskowi rządu, delegacja złożyła 26 sierpnia 1925 r., deklarację, w której wyraziła swą zgodę na oddanie sprawy ustalenia dodatku jedną cyfrą w granicach od 5% do 10%, drogą arbitrażu, wobec tego, że punkt ten był sporny. Arbitraż składał się z panów ministrów przemysłu i handlu i pracy i opieki społecznej, jako arbitrów, oraz p. ministra spraw wojskowych, jako superarbitra. Arbitrzy wydali orzeczenie poniższej treści dnia 26 sierpnia.

ORZECZENIE.

Stosownie do przedłożenia delegacji Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych rozpatrzoną została sprawa ustalenia dodatku do płac przez Panów Ministrów Spraw Wojskowych, Przemysłu i Handlu oraz Pracy i Opieki Społecznej, którzy orzekają, że dodatek ten winien wynosić 10% (dziesięć procent) i być liczony od dnia powrotu do pracy robotników przemysłu metalowego.

Minister Spraw Wojskowych:

(—) gen. dyw. Władysław Sikorski.

Minister Przemysłu i Handlu:

(—) inż. Czesław Klarner.

Minister Pracy i Opieki Społecznej

(—) inż. Franciszek Sokal.

Tegoż dnia została podpisana umowa zbiorowa zawarta ze Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce treści następującej:

UMOWA ZBIOROWA

zawarta pomiędzy Oddziałem Warszawskim Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krakowskie Przedmieście № 5), a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno № 53) w sprawie warunków pracy i płacy:

1) zostają ustanowione następujące płace minimalne:

Rzemieślnicy	na godzinę 77 gr.
Pomoc fachowa	57 „
Pomoc podwórzowa	50 „
Kobiety	37 „
Uczniowie m I-ym roku	20 „
Uczniowie w II-im roku	25 „
Uczniowie w III-im roku	33 „
Robotnicy młodociani	27 „

2) obecne stawki płac zostają podwyższone o 10% w poszczególnych kategoriach. Jeżeli podwyższona w ten sposób stawka jest niższą od ustalonego w p. 1 minimum, to obowiązuje powyższe minimum;

3) płace od sztuki w fabrykach, w których akordy nie będą odpowiadały nowym płacom dniówkowym, będą zrewidowane tak, by zarobek robotnika pracującego na akord, mógł być conajmniej o 25% wyższy od zarobku robotnika dniówkowego;

4) zarządy zakładów przemysłowych uznają delegatów, jako organ pośredniczący pomiędzy zatrudnionymi a zarządem zakładu przemysłowego w sprawach stosunków pracy i płacy. W fabrykach zatrudniających od 100 do 500 robotników ustanawia się przynajmniej jednego delegata, powyżej 500—przynajmniej dwóch;

5) ustawowy dzień pracy powinien być poświęcony pracy zawodowej. O ile delegaci załatwiają sprawy, wynikające ze stosunków pracy lub płacy w zakładach za wiedzą i zgodą dyirekcji, mają oni wówczas prawo do wynagrodzenia za czas

stracony w formie, zależnej od warunków lokalnych poszczególnych fabryk. Dotychczasowe uprawnienia delegatów w poszczególnych fabrykach nie ulegają zmianie;

6) w zakładach przemysłowych wolno odbywać zebrania pracujących tylko w godzinach wolnych od pracy, za poprzednim zawiadomieniem dyrekcji;

7) zakłady przemysłowe wydają raz na dwa tygodnie bilety kąpielowe, dla kobiet wanny;

8) porządkowy wykaz robotników, mających prawo korzystania z urlopów wypoczynkowych, zostaje ustalony wspólnie z delegatami i ogłoszony w miesiącu styczniu każdego roku;

9) brak ogłoszenia z jakichkolwiek bądź przyczyn nie może być powodem do odmówienia urlopów;

10) zakłady przemysłowe udzielają pomocy materialnej dla uczniów, uczęszczających do szkół przemysłowych i zawodowych;

11) z powodu strajku nikt nie może być wydalony;

12) umowa powyższa obowiązuje do dnia 31-go grudnia 1925 roku.

Jeżeli z żadnej strony powyższa umowa nie zostanie wypowiedziana na 15 dni przed upływem terminu, to przedłuża się ją automatycznie na dalsze trzy miesiące.

13) umowa niniejsza obejmuje fabryki w obrębie wielkiej Warszawy.

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1925 r.

Do umowy został dołączony protokół poniższej treści, sporządzony na konferencji, odbytej w ministerstwie pracy i opieki społecznej dn. 26 sierpnia 1925 r. pod przewodnictwem p. Marjana Klotta, głównego inspektora pracy przy udziale przedstawicieli P. Z. P. M. i Związku Robotników Przemysłu Metalowego.

PROTOKUŁ

sporządzony na konferencji, odbytej w ministerstwie pracy i opieki społecznej dn. 26 sierpnia 1925 r. pod przewodnictwem p. Marjana Klotta, głównego inspektora pracy przy udziale przedstawicieli Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedm. 5) i Związku Robotników Przemysłu Metalowego (Leszno № 53).

W wyniku szeregu konferencji, odbytych w okresie od 11 do 26 sierpnia 1925 r. została podpisana umowa zbiorowa pomiędzy Polskim Związkiem Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedm. 5) a Związkiem Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53).

Poza warunkami pracy i płacy, ustalonymi w umowie, przedstawiciele Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych złożyli następujące oświadczenie:

1) przemysłowcy nie zamierzają na skutek umowy zredukować liczbę robotników w celu przyjęcia na ich miejsce robotników z niższymi stawkami płacy;

2) sprawa wydawania ubrań przy robotach brudnych, jak również sprawa terminatorów, będzie omówiona obustronnie w późniejszym czasie pomiędzy przedstawicielami przemysłowców i robotników;

3) w razie wzrostu drożyzny powyżej 10% od chwili podpisania umowy Związek Robotników Przemysłu Metalowego (Leszno 53) jest uprawniony wypowiedzieć umowę przed terminem 31 grudnia z obowiązkiem jednak uprzedzenia na 2 tygodnie przed 1-ym lub 15-ym miesiącem;

4) wysokość podwyżki, przyznanej w punkcie 2-im umowy zbiorowej, została ustalona przez rozstrzygnięcie panów ministrów: spraw wojskowych, przemysłu i handlu, pracy i opieki społecznej;

5) przemysłowcy zastrzegają, że mogą być wypadki, w których poszczególne fabryki stowarzyszone wobec istniejących warunków gospodarczych nie będą w stanie pracować w dalszym ciągu i będą musiały zamknąć się lub zredukować liczbę zatrudnionych robotników.

Przewodniczący: Główny Inspektor Pracy (—) M. Kłott.

Przedstawiciele Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych (Krak. Przedm. 5).

(Podpisy).

Przedstawiciele Związku Robotników Przemysłu Metalowego w Polsce (Leszno 53).

(Podpisy).

Należy przytem zaznaczyć, że do umowy zbiorowej nie przystąpił tak zwany „blok“, obejmujący członków Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, Zjednoczenia Chrześcijańskiego i Zjednoczenia Tokarzy. „Blok“ stał uporczywie na stanowisku swych żądań nieziszczalnych podwyżek.

Podczas konferencji z czynnikami rządowymi była przemysłowcom dana obietnica, że podwyżka udzielona robotnikom przez przemysł będzie uwzględniona w kosztach robocizny przy umowach na dostawy rządowe, które były zawarte przed strajkiem. Zarząd Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. kilkakrotnie występował do czynników miarodajnych z prośbą o spełnienie tej obietnicy względem fabryk pracujących na zamówienia rządowe, jednakże starania te nie osiągnęły żadnego rezultatu.

Po zlikwidowaniu strajku do końca roku sprawozdawczego praca odbywała się w fabrykach Oddziału Warszawskiego na zasadzie warunków przewidzianych w zawartej umowie. W październiku 1925 roku biuro Związku przeprowadziło badania ustalonych płac robotników, a także rzeczywistych zarobków w fabrykach różnych grup.

Poza tem działalność Oddziału Warszawskiego łączyła się bardzo ściśle z działalnością Związku, wobec czego szczegóły można znaleźć w sprawozdaniu Centrali. Zaznaczyć należy jeszcze, że na początku roku sprawozdawczego odbyło się wspólne posiedzenie Rady Związku wraz z Zarządem Oddziału Warszawskiego, na którym zostały opracowane postulaty przemysłu metalowego, przedstawione w następstwie na konferencjach styczniowych z p. prezesem ministrów, zwołanych z inicjatywy Centralnego Związku.

Oddział Lubelski. W 1925 r. do Oddziału należało 10 zakładów przemysłowych.

1. Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Zakł. Mech.

2. „Ideal“, Fabryka Wag.

3. „W. Hess“, Fabryka Wag.

4. „Jan Kegel“, Fabryka Maszyn Rolniczych.

5. „Lechja“, Zakłady Budowy Młynów.

6. „Wacław Moritz“, Fabryka Maszyn Rolniczych.

7. „E. Plage i T. Laśkiewicz“, Zakł. Mech. i Fabr.

Samolotów.

8. M. Wolski i S-ka, Fabryka Maszyn Rolniczych.

9. „R. Dratt i S-ka“, Fabr. Masz. Roln. w Chełmie.

10. „F. Gassner, K. Najdeker i W. Orłowski“, Fabr. Masz. Roln. w Chełmie.

W pierwszej połowie roku sprawozdawczego obowiązki członków zarządu pełnili obrani w 1924 r. — przewodniczący T. Laśkiewicz, wice-przewodniczący — L. Hafner, oraz członkowie — W. Moritz, J. Markowicz, S. Janiszewski. W dniu 7 Maja 1925 r. odbyły się doroczne wybory członków zarządu, podczas których wybrani zostali pp. T. Laśkiewicz — przewodniczący, L. Hafner — wice-przewodniczący, członkowie — W. Moritz, T. Kujawski, J. Markowicz i S. Łoziński.

W dniu 27 października r. 1925 Oddział poniósł dotkliwą i bolesną stratę wskutek śmierci ś. p. T. Laśkiewicza, długoletniego przewodniczącego i kierownika działalności Oddziału. Na miejsce zmarłego w dn. 27 listopada obrany został jako przewodniczący zarządu p. Ludwik Hafner.

W roku sprawozdawczym odbyło się 27 posiedzeń członków Oddziału, podczas których rozpatrywane i załatwiane były sprawy robotnicze, kredytowe, sytuacji gospodarczej w związku z przeżywanym przez przemysł kryzysem.

Miedzy innemi Oddział wziął udział w organizacji rady gospodarczej m. Lublina, instytucji mającej na celu zastępcze pełnienie funkcji izby przemysłowo-handlowej na lubelskim terenie. Do rady gospodarczej

weszli z pośród przemysłowców w charakterze członków pp. Kujawski i Markowicz z liczby członków Oddziału i dwaj reprezentanci innych gałęzi przemysłu, pp. Domański — garbarskiego i Kurzewski — cukrowniczego.

Podczas wyborów do rady lubelskiej Kasy Chorych Oddział wysunął dwóch swych kandydatów na członków rady: pp. J. Dębowskiego i S. Łozińskiego. Obydwaj przeszli, przyczem p. J. Dębowski został wybranym do zarządu, a p. Łoziński — na członka komisji rewizyjnej.

Reprezentantem Oddziału w radomskiej dyrekcyjnej Radzie Kolejowej był p. J. Markowicz, a członkiem zarządu obwodowego Funduszu Bezrobocia — p. Dzieciuchowicz.

W ciągu roku sprawozdawczego Oddział parokrotnie zwracał się do ministerstwa przemysłu i handlu i min. skarbu, a także do władz Banku Polskiego i Banku Gospodstwa Krajowego, tak za pośrednictwem memorjałów jak i delegacji, w sprawach przeżywanego kryzysu z prośbą o powiększenie kredytów i o pomoc dla podtrzymania pracy w fabrykach; niestety jednak, osiągnięte tą drogą rezultaty były bardzo nikłe.

Skutki kryzysu odbiły się na zrzeszonych w Oddziale zakładach bardzo dotkliwie: liczba robotników, wynosząca w początku roku 1740, spadła w końcu roku do 1000 robotników, zatrudnionych przeważnie po 3 dni w tygodniu. Z końcem roku nastąpiły również redukcje personelu administracyjnego.

Płace robotnikom przez cały rok nie ulegały zmianom i wynosiły:

Robotnik wykwalifikowany — od 60 do 69 gr. na godzinę.

Pomoc fachowa — 53 gr. na godz.

Pomoc placowa — 47 gr. „ „

Początkujący od 11 do 32 gr. na godz.

Z początkiem roku tutejszy Robotniczy Związek Zawodowy Metalowców parokrotnie występował z żądaniami zawarcia umowy i podwyżek płac. Żądania te były załatwione przez Oddział odmownie.

Z chwilą, kiedy zakłady przemysłowe pod wpływem kryzysu znalazły się w niemożności terminowego regulowania zarobków robotników, miały miejsce na tem tle w kilku zakładach parokrotne strajki, likwidowane w miarę zdobywania środków potrzebnych dla uskutecznienia wypłat.

Niepomyślny stan finansowy zrzeszonych zakładów odbił się również na społecznej i filantropijnej działalności Oddziału. W roku sprawozdawczym wyasygnowano jedynie zł. 4733,50 gr. subsydjum dla Rzemieślniczej Doksztalującej Szkoły Wieczorowej, zł. 1000 na koszty wyborów do rady Kasy Chorych i na cele filantropijne zł. 100.

Oddział Radomsko-Kielecki. W poczet członków Oddziału Radomsko-Kieleckiego P. Z. P. M. zaliczało się na początku roku sprawozdawczego 20 fabryk zrzeszonych. W ciągu roku zapisały się do Związku i Oddziału 2 fabryki; pięć fabryk wypisało się z Oddziału, 3 z nich jednak zapisały się z końcem roku ponownie, tak że liczba członków pozostała pod koniec roku bez zmiany.

Stan ogólny przemysłu w r. 1925.

Rok 1925 zapisze się w historii przemysłu polskiego, jako pamiętny rok katastrofy gospodarczej. Wysokie koszty produkcji, spowodowane drożyzną su-

rowców, słabą wydajnością pracy i skróconym dniem pracy robotników, ciężarami socjalnymi i fiskalną polityką rządu w zakresie podatkowym, brakiem i drożyzną kredytu, skurczyły zbyt przy jednoczesnym zbiednieniu ludności, zatamowały eksport i wytworzyły w następstwie kryzys finansowy, który wprost niweczył życie warsztatów pracy.

Objawy te, spotęgowane otwarciem granic dla dowozu towarów zagranicznych, tańszych niż koszt własny wyrobów krajowych, pozbawiły zbytu krajowe fabryki w momencie, gdy śruba podatkowa, wysokie koszty ubezpieczeń socjalnych odciągały resztki płynnego kapitału, bez którego żadne przedsiębiorstwo istnieć nie może. Niewypłacalność klienteli i protesty weksli najpoważniejszych nawet odbiorców dokonały reszty i zmusiły wiele fabryk do zupełnego zamknięcia. Ze smutkiem zanotować należy, że w następstwie tych wypadków niektórzy członkowie Oddziału zmuszeni byli dopuścić swe weksle do protestu, zawiódłszy się w swych nadziejach na sezon sprzedażny, który wskutek braku środków u klienteli zawiódł w roku sprawozdawczym całkowicie.

Działalność Oddziału.

Sprawy podatkowe. W warunkach wyżej omówionych na czoło zagadnień wysunęły się sprawy podatkowe. Oddział Związku dwukrotnie w ciągu roku sprawozdawczego zabiegał skutecznie o ulgi podatkowe dla swoich członków, którzy w braku środków zalegli z opłatą podatków już w samym początku roku sprawozdawczego.

Dnia 11 czerwca delegacja Oddziału, złożona z pp. M. Hochberga, wiceprezesa Oddziału i Witolda Eychlera, dyrektora Oddziału złożyła ówczesnemu dyrektorowi departamentu podatków i opłat skarbowych w ministerstwie skarbu p. G. Czechowiczowi memorjał o stanie zrzeszonego przemysłu i uzyskała całkowite odroczenie zaległych i bieżących podatków do dnia 1 października, to jest do miesiąca, w którym rokrocznie sezon sprzedażny na wyroby odlewnicze osiągał maksimum swego natężenia.

Jednak, gdy pod wpływem wypadków sezon sprzedażny, w związku z ogólną koniunkturą, całkowicie zawiódł, Oddział zmuszony był do dalszych starań w ministerstwie skarbu o nowe ulgi. W dniu 8 października delegacja złożona z pp. Cz. Galińskiego, prezesa Oddziału i W. Eychlera złożyła w ministerstwie skarbu memorjał, poczem następstwem starań dyrektora Oddziału odbyła się w dniu 9 listopada konferencja w Izbie Skarbowej w Kielcach, na której rozpatrzona została szczegółowo sytuacja finansowa zrzeszonych fabryk. W konferencji uczestniczyli p. Petz, naczelnik wydziału i zastępca dyrektora Izby oraz radca Knysz, ze strony zaś Oddziału delegacja, złożona z pp. Cz. Galińskiego, W. Mokiejewskiego, M. Hochberga, E. Tennenbauma i W. Eychlera. Rezultatem tych starań było uzyskanie odroczenia terminów płatności podatków, z wyjątkiem majątkowego, do 1 lutego 1926 roku i rozłożenie ich na raty dwutygodniowe, płatne w ciągu 4-ch względnie 6 miesięcy następnych, zależnie od rodzaju produkcji danej fabryki.

Rozpoczęte w roku 1924 starania o zmniejszenie stawek podatku komunalnego od ładunków kolejowych zostały uwieńczone pomyślnym rezultatem w roku sprawozdawczym, głównie zawdzięczając wielkiemu zrozumieniu dla tej sprawy, okazanemu przez p. wojewodę kieleckiego, bar. Mannteuffla. W sprawie tej złożony

został w dniu 3 marca panu wojewodzie memoriał, udawadniający, że magistraty pobierają stawki nieproporcjonalne do wartości ładunków oraz uzasadniający konieczność różniczkowania w ustalaniu stawek dla towarów, przywożonych do przerobu, od stawek dla towarów, przeznaczonych na cele konsumpcyjne. W tej sprawie złożono dn. 27 stycznia memoriał magistratowi w Kielcach z odpowiednim wykazem towarów, sprowadzanych przez fabryki metalowe. Starania te uwieńczone zostały rezultatem pomyślnym, co wyraziło się w uwzględnieniu w statutach podatku ładunkowego dla Kielc i Radomia specjalnych stawek dla artykułów, przywożonych kolejami dla przerobu.

Sprawy kredytowe. Z początkiem roku sprawozdawczego w związku z wstrzymaniem ruchu we wszystkich prawie stowarzyszonych fabrykach wskutek zupełnego braku zbytu na wyroby, a pragnąc zapewnić fabrykom możność pracy ciągłej i przygotowania się do sezonu, spodziewanego w końcu roku. Oddział usilnie zabiegał o uzyskanie kredytów lombardowych, jednak bezskutecznie. Dnia 19 stycznia delegacja, złożona z pp. Cz. Galińskiego, S. Starkego, bar. Kelles-Krauzy i W. Eychlera złożyła memoriał p. prezesowi Banku Gospodarstwa Krajowego Steczkowskemu z uzasadnieniem potrzeby kredytu lombardowego. Mimo nadziei, jaką p. Steczkowski uczynił delegacji, Bank G. K. listownie odmówił przyznania kredytów lombardowych, zgłaszając jednocześnie gotowość udzielenia stowarzyszonym fabrykom kredytów rymesowych. Naskutek tej odpowiedzi, dyrekcja Oddziału złożyła w dniu 29 lutego dyrekcji B. G. K. 12 podań zrzeszonych fabryk o powyższy kredyt, jednak większość tych podań spotkała się z odmową.

Stosunek do Kas Chorych. Wskutek wadliwego, sprzecznego z ustawą, sposobu obliczania przez kasy chorych w Radomiu i Skarżysku składek od fabryk, które były czynne tylko ograniczoną liczbę dni w tygodniu, powstał wiosną roku sprawozdawczego zatarg między kasami, a zrzeszonymi fabrykami. Zatarg ten został zlikwidowany dzięki ingerencji Oddziału, na wniosek którego odbyła się 10 lipca pod przewodnictwem dyr. Eychlera konferencja przedstawicieli Oddziału Związku z przedstawicielami obydwu kas i przy współudziale dyrektora okręgowego urzędu ubezpieczeń społecznych p. B. Siwika. Rezultatem konferencji był układ, ujęty protokołem obustronnie podpisanym. W innych sprawach Oddział wielokrotnie ingerował w Kasach Chorych w interesie poszczególnych zrzeszonych fabryk.

Czarna lista. W związku z zastraszającą liczbą protestów weksli odbiorców fabryk stowarzyszonych, która nieustając wzrastała w drugiej połowie roku sprawozdawczego, rujnując i tak szczupłe już majątki fabryk, walne zgromadzenie Oddziału R.-K. postanowiło w dniu 29 września zobowiązać członków do stałego informowania dyrekcji Oddziału o wszystkich wypadkach dopuszczania weksli do protestu przez poszczególnych odbiorców. Z zebranych informacji dyrekcja Oddziału sporządziła listę odbiorców, rozsyłając wszystkim stowarzyszonym. Lista ta uchroniła wielu członków od dotkliwych strat. Wydano ogółem 16 list, obejmujących z górą 400 firm, lub nazwisk kupców.

Sprawy eksportowe. Zachwianie się pod koniec roku sprawozdawczego waluty polskiej oraz przyznanie eksportowanym odlewom żeliwnym zwrotu cła za surowiec stworzyło nieco pomyślniejszą kon-

junkturę dla wywozu wyrobów zrzeszonych fabryk. Towarzyszące tym wypadkom polepszenie się stosunków politycznych z Rosją Sowiecką stwarzało pewne horyzonty na możność eksportu do Rosji. Oddział Związku, mając na uwadze zawartą przez sfery gospodarcze Polski umowę z rządem rosyjskim, na zasadzie której powstało t-wo handlowe mieszane polsko-rosyjskie p. f. „Sowpoltorg“ oraz utworzenie przez Radę Związku spółki z o. o. p. f. „Związek Eksportowy Polskiego Przemysłu Metalowego Przetwórczego“ wystąpił z inicjatywą, uchwaloną przez walne zgromadzenie Oddziału w dn. 16 grudnia, zorganizowania Grupy Odlewni w Związku Eksportowym. Grupa Odlewni, do której zapisała się większość członków Oddziału, wysłała w następstwie specjalnego delegata do Rosji celem zbadania tamtejszego rynku.

Sprawy robotnicze. Ze względu na wielką wagę spraw, związanych z przesileniem gospodarczym, sprawy robotnicze zeszły w roku sprawozdawczym na drugi plan działalności Oddziału Związku. Z ważniejszych wydarzeń w tej dziedzinie zanotować należy: a) uchwałę walnego zgromadzenia z dnia 12 stycznia o redukcji płac robotników w granicach od 10 do 20%, częściowo wykonaną; b) uchwałę z dnia 6 maja o przekazaniu Zarządowi Oddziału prawa regulowania zatargów z robotnikami w poszczególnych fabrykach stowarzyszonych; c) uchwałę z dnia 3 czerwca o przekazaniu dyrekcji Oddziału prawa badania i ustalania na podstawie ustawy o urlopach robotniczych, uprawnień do urlopów nabytych przez robotników, zatrudnionych w poszczególnych fabrykach stowarzyszonych; oraz d) akcję Oddziału Związku w sprawie uchwały zarządu Funduszu Bezrobocia w Radomiu, przyznającej wypłatę zapomóg robotnikom, którzy odmówili przyjęcia pracy w dwóch stowarzyszonych fabrykach, nie godząc się na kilkoprocentową obniżkę płac. Akcja ta wyraziła się w skutecznym proteście Oddziału przeciw szastaniu groszem publicznym, ujętym w formie memoriałów, złożonych w ministerstwie skarbu, w prokuraturze generalnej i w Centralnym Związku P. P. G. H. i F. Dzięki tej akcji zarząd główny F. B. zniósł uchwałę obwodowego zarządu.

Inne sprawy. W ciągu roku sprawozdawczego Oddział udzielał poparcia swym członkom u władz rządowych i składał memoriały w sprawach ogólniejszej natury. Między innymi złożono: a) 14 stycznia memoriał Radzie P. Z. P. M. o sytuacji w przemyśle Oddziału, zgłaszając dezyderaty dla przedstawienia ich rządowi w sprawie kredytu lombardowego, 6-ciomiesięcznych weksli, rozszerzenia kredytów dyskontowych, wprowadzenia premii eksportowych i reformy podatku obrotowego; b) 3 lutego memoriał ministrowi Kolei Żelaznych w sprawie współdziałania z Centralnymi Warsztatami Kolejowymi w Końskich; c) 14 marca memoriał Radzie P. Z. P. M. w sprawie zniesienia systemu udzielania zaliczek przy dyskoncie weksli w Banku Polskim; d) 9 maja memoriał dyrekcji radomskiej P. K. P. w sprawie wadliwego stosowania przepisów taryfy konwencyjnej polsko-rumuńskiej przez kasy kolejowe i t. p.

Okólniki. Oddział wydał w roku sprawozdawczym szereg okólników informacyjnych, z których ważniejsze były: 23 marca o kredycie hipotecznym w T-wie Kredytowym Przemysłu Polskiego; 29 stycznia i 19 maja o sposobie składania podań o kredyt w Banku Gospodarstwa Krajowego i t. p.

Ponadto udzielono członkom szeregu porad i wyjaśnień ustnych i piśmiennych w zakresie ustawodawstwa przemysłowego, urlopów robotniczych, w dziedzinie nowych zarządzeń podatkowych i t. p.

Zarząd Oddziału. Sprawami Oddziału kierował Zarząd Oddziału, złożony z 5 członków i dyrektora. W skład Zarządu, obranego przez walne zgromadzenie w dniu 6 maja wchodzili pp. Cz. Galiński (prezes), M. Hochberg (wiceprezes), M. Bluman, M. Rubinstein i Klemens Szynkiewicz, oraz dyrektor Oddziału p. Witold Eychler. Pan S. Szartowski, obrany do Zarządu, mandatu nie przyjął, wobec wystąpienia firmy „Białogon“ z grona członków Oddziału.

W roku sprawozdawczym odbyło 10 walnych zgromadzeń członków Oddziału. Korespondencji, listów i okólników wszelkiego rodzaju wysłano 295 numerów.

Oddział Łódzko-Kaliski. Do Oddziału należało 23 członków P. Z. P. M., zatrudniających ogółem około 1400 robotników w końcu roku sprawozdawczego.

Zarząd składał się z prezesa p. H. Wildego, dyrektora Tow. Akc. J. John w Łodzi, wiceprezesa p. E. Weigta, współwłaściciela firmy St. Weigt i S-ka w Ło-

dzi, skarbnika p. inż. Fr. Pałaszewskiego, właściciela „Wytwórni Maszyn Młyńskich“ w Łodzi i sekretarza A. Meissnera.

W roku 1925 odbyło się 8 zebrań członków Oddziału, poświęconych sprawom podatkowym, sprawom celnym w związku z traktatem handlowym polsko-niemieckim i t. p.

W końcu 1925 roku Oddział przyłączył się do komitetu Zrzeszeń Gospodarczych miasta Łodzi, który ma na celu reprezentację i obronę wspólnych interesów miejscowych przemysłu, handlu, rzemiosła i własności nieruchomości przez wspólne występowanie na zewnątrz we wszystkich sprawach.

Płace robotników w ciągu 1925 roku pozostały bez zmiany, t. j. obowiązywały stawki podług umowy z dnia 2 stycznia 1925 r., a mianowicie:

dla rzemieślnika	70 gr. za godzinę
„ pomocy fachowej	53 „ „ „
„ robotnika podwórzowego	44 „ „ „
„ ucznia w I roku	13 „ „ „
„ „ „ II „	17 „ „ „
„ „ „ III „	22 „ „ „

Strajków w roku 1925 nie było.

Sprawozdania Grup Zawodowych.

Grupa I Maszynowa. Podgrupa Wytwórni Armatur. Podgrupa wytwórni armatur powołana została do życia w dniu 18 maja 1925 r. Ukonstytuowała się i rozpoczęła działalność w dniu 22 maja tegoż roku.

Utworzenie Podgrupy było rezultatem dwóch zjazdów wytwórców armatur: pierwszy zjazd odbył się w Sosnowcu w dniu 5 kwietnia 1925 r., ustalając dążenie wśród wytwórców do zorganizowania się; drugi zjazd, odbyty w Warszawie i liczący wśród uczestników przedstawicieli 15 wytwórni, zrealizował to zadanie drogą wytworzenia przy Polskim Związku Przemysłowców Metalowych w Grupie Maszynowej Podgrupy wytwórców armatur, opartej na wspólnych interesach i dążącej do rozwiązania szeregu spraw, żywo obchodzących ogół tych wytwórców. Do spraw tych w pierwszym rzędzie odniesione zostały: normalizacja uzbrojenia i kwestje celne. Do dalszego programu zaliczone zostało rozważenie sprawy podziału produkcji, płac i wyszkolenia robotników oraz unormowania cen sprzedażnych.

Dokonane na zjeździe wybory powołały jednoosobnie do Zarządu przedstawicieli następujących wytwórni: 1) Zakłady Mechaniczne „Ursus“, 2) Sp. Akc. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski, 3) Towarzystwo Fabryki Machin i Odlewów K. Rudzki i S-ka, 4) Fabryka Armatur i Odlewów Gwiżdźński i S-ka, 5) Sosnowiecka Fabryka Armatur St. Kraupe, 6) Polskie Fabryki Maszyn L. Zieleniewski, 7) Łagiewnicka Fabryka Armatur, 8) Sp. Akc. „Sam“ Münstermann, 8) Fabryka Armatur Rudolf Schmidt. Prezesem Podgrupy został p. W. Januszewski, wiceprezem p. M. Lisowski, referentem p. M. Bujalski.

W ciągu roku istnienia Podgrupa odbyła 7 posiedzeń Zarządu, poświęcając je przeważnie sprawie nor-

malizacji. Z ramienia Podgrupy wydelegowani zostali do Sekcji uzbrojenia gazo-wodociągowego i ogrzewniczego przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym pp.: J. Kania, J. Sudra, L. Gwiżdźński oraz M. Bujalski. Delegaci ci tworzą jednocześnie w łonie Podgrupy ściślejszy komitet, opracowujący normy uzbrojenia. Wobec rozległości i ważności prac normalizacyjnych dalsze zadania Podgrupy nie weszły jeszcze w stadium realizacji.

Grupa II Wytwórni Maszyn i Narzędzi Rolniczych. W grudniu 1925 r. do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych należało 59 fabryk wyrabiających maszyny i narzędzia rolnicze. Fabryki te, tworząc oddzielną zawodową Grupę II, w końcu ubiegłego roku zatrudniały 5751 robotników, co w porównaniu z końcem 1924 r. daje zmniejszenie ilości robotników o 2095, czyli około 27%. Ilość fabryk Grupy II w stosunku do ilości fabryk zrzeszonych w Związku w 1924 r. stanowiła 19%, a w 1925 r. — 18%; ilość robotników w fabrykach Grupy II wynosiła w 1924 r. 14%, a w 1925 r. tylko 11% w stosunku do liczby robotników zatrudnionych we wszystkich fabrykach związkowych. Tak znaczne zmniejszenie ilości zatrudnionych robotników w fabrykach wyrabiających maszyny i narzędzia rolnicze było rezultatem trwającego przez cały rok 1925 kryzysu, przemysłowego, który najbardziej dotknął tę gałąź przemysłu. Niektóre fabryki zaprzestały wytwarzać maszyny i narzędzia rolnicze, inne zredukowały znacznie ilość robotników, a większość fabryk zredukowała ilość dni pracy.

Zarząd Grupy II na początku roku sprawozdawczego składał się z dwunastu członków i pięciu zastępców. Członkami Zarządu byli pp. W. Błażejowski, J. Czarliński, L. Czarliński, dr. Glabisz, L. Hafner, M. Li-

sowski, F. Nitsche, Z. Rączkowski, M. Sarna, W. Skwarczyński, Fr. Suchanek i W. K. Wierzejski. Zastępcami członków byli pp. J. Dubieński, T. Kujawski, Br. Samulski, Z. Słóarski i F. Stein. Prezesem Zarządu był p. Fryderyk Suchanek. W ciągu roku sprawozdawczego nastąpiły zmiany w składzie Zarządu, gdyż zrzekli się mandatów pp. F. Suchanek i W. Skwarczyński, a utracili swoje mandaty wraz ze zmianą stanowiska pp. dr. Głabisz, J. Dubieński i F. Stein. Na zwyczajnym walnym zgromadzeniu członków Grupy postanowiono skasować zastępców i powiększyć ilość członków Zarządu do 17 osób. Na wakujące miejsca członków Zarządu zostali wybrani pp. W. Fachinetti, T. Iwászkiwicz, W. Loewenstein, W. Moritz i S. J. Okolski. Komitet Wykonawczy Zarządu składa się z pp. W. Błazejowskiego, M. Lisowskiego i W. K. Wierzejskiego. Przy Komitecie wykonawczym w lokalu Związku w Warszawie było czynne biuro Grupy pod kierownictwem p. inż. K. Pichelskiego. W Poznaniu przy prezesie Zarządu było czynne drugie biuro Grupy, którego sekretarka p. Kozanecka zbierała składki od fabryk Wielkopolski oraz załatwiała wszelką bieżącą korespondencję.

W roku sprawozdawczym odbyło się jedno zwyczajne walne zgromadzenie członków Grupy, na którym przedstawiono sprawozdanie z działalności Zarządu Grupy, zatwierdzono budżet na 1926 r., ustalono składki członkowskie oraz dokonano wyboru członków zarządu. Zarząd w 1925 roku odbył cztery posiedzenia, z których dwa w Warszawie, a po jednym w Poznaniu i Grudziądzu. Komitet Wykonawczy Zarządu odbył 20 posiedzeń, na których były rozpatrywane i załatwiane wszelkie sprawy dotyczące potrzeb i bolączek przemysłu maszyn i narzędzi rolniczych, prócz tego na posiedzeniach Komitetu Wykonawczego, który zarazem był komitetem redakcyjnym miesięcznika „Maszyny Rolnicze”, omawiano sprawy bieżące, związane z jego wydawaniem i redagowaniem. Jedną z najważniejszych spraw omawianych na posiedzeniach Zarządu i Komitetu Grupy była sprawa eksportu maszyn i narzędzi. W celu wzmoczenia eksportu Zarząd rozpoczął starania w ministerstwie przemysłu i handlu o pozwolenie sprowadzania surowców w obrocie uszlachetniającym, jednak sposób ten uznano za niecelowy z powodu nadmiaru formalności i samego charakteru produkcji maszyn rolniczych. Następnie Zarząd Grupy wysunął zasadę zwrotu cła od zużytych surowców w maszynach eksportowanych zagranicę. Sprawa powyższa po długotrwałych staraniach została zakończona pomyślnym rezultatem, gdyż wydano rozporządzenie ministrów: skarbu, przemysłu i handlu oraz rolnictwa i dóbr państwowych z dn. 9 grudnia 1925 r. o zwrocie ceł przy wywozie maszyn i narzędzi rolniczych w wysokości 10 zł. od 100 kg. wyeksportowanych maszyn. (Dz. U. Nr. 123 z 1925 r. poz. 880). Przepisy wykonawcze do tego rozporządzenia zostały ogłoszone w Nr. 27 Monitora Polskiego z dn. 4/II.1926 r.

W sprawach kredytowych Zarząd czynił starania w Banku Polskim i Banku Gospodarstwa Krajowego, ażeby dawniej uzyskane kredyty utrzymać, gdyż banki powyższe z powodu zachwiania się kursu złotych dążyły do skracania kredytów. W Banku Polskim zabiegano też o rozszerzenie ilości zastępstw na mniejsze miasta w celu przyjmowania weksli do dyskonta, płatnych w tych miejscowościach. W obydwóch zaś wyżej wskazanych bankach zarząd starał się o stworzenie kredytu eksportowego, a następnie o dyskontowanie weksli z eksportu maszyn, co też uzyskano dla

weksli 6-cio miesięcznych przy stopie 8% rocznie. Występowano też w sprawie dyskontowania weksli eksportowych z dwoma podpisami. W sprawach celnych zarząd stale wykazywał na Radzie Związku, że podwyżka cła wwozowego na surowce hutnicze wpływa ujemnie na produkcję maszyn i narzędzi rolniczych, a gdy przedstawienia Grupy nie odniosły skutku i cło na żelazo zostało podniesione o 25%, domagano się podniesienia odpowiedniego stawek celnych na maszyny i narzędzia rolnicze, co też było uskutecznione w rozporządzeniu ministerjalnym z d. 30 października 1925 r., jednocześnie zaś zostały znacznie obniżone stawki celne na maszyny rolnicze nie wyrabiane w kraju. Pozatem Zarząd Grupy wystąpił do ministerstwa przemysłu i handlu z wnioskiem o wydanie zakazu przywozu z Niemiec maszyn rolniczych budowanych w kraju. W sprawie taryf przewozowych czyniono starania w ministerstwie kolei żelaznych o stosowanie stawek taryfowych, przypadających od przewożonych maszyn rolniczych tylko od rzeczywistej wagi załadowanych maszyn bez względu na nośność wagonu. Prócz tego Zarząd wydał opinię w sprawie ulg transportowych dla Czechosłowacji, ażeby tranzyt czeski przez Polskę był postawiony w tych samych warunkach odnośnie stawek przewozowych, w jakich znajdował się przemysł polski w obrocie wewnętrznym. Zostało zastrzeżone przytem, że gdyby tranzyt czeski uzyskał stawki taryfowe niższe, to przy wyjściu maszyn rolniczych ze składów czeskich tranzytowych, znajdujących się na polskich stacjach pogranicznych, na rynek wewnętrzny, musiano by wpłacać oprócz cła różnicę stawek taryfy przewozowej.

Organ Grupy II miesięcznik „Maszyny Rolnicze” wyszedł w roku sprawozdawczym w 12-stu numerach. Komitet redakcyjny, w skład którego wchodził pp. W. Błazejowski, M. Lisowski, W. K. Wierzejski oraz redaktor K. Pichelski opracowywał na swych posiedzeniach materiał do wydawanego miesięcznika, a poszczególne członkowie komitetu czynili starania o zdobywanie ogłoszeń, jak również aktualnych artykułów. Pod tym względem najbardziej przyczynił się do egzystencji pisma przewodniczący Komitetu Wykonawczego p. inż. W. K. Wierzejski, a z autorów p. profesor inż. Stefan Biedrzycki, zasilając wydawnictwo swoimi nadzwyczaj cennymi pracami.

Po za tem Zarząd Grupy i Komitet Wykonawczy omawiali na swych posiedzeniach wszelkie bieżące sprawy, dotyczące przemysłu maszyn i narzędzi, Zarząd następnie występował z wnioskami na posiedzeniach Rady P. Ż. P. M. Biuro Warszawskie Grupy w ciągu roku sprawozdawczego wysłało 504 listy, nie licząc okólników, wysyłanych do wszystkich członków Grupy.

Grupa IV. Podgrupa Fabryk Wag. Do Podgrupy fabryk wag w 1925 roku należało 6 fabryk, zatrudniających 435 robotników. Liczba robotników w 1925 roku była mniejszą od liczby robotników w 1924 r. o 15 czyli o 3%. Zarząd Podgrupy w roku sprawozdawczym stanowili pp.: J. Dubeltowicz, G. Krzykowski, W. Krzykowski, J. Markowicz i H. Teobald. Prezesem Zarządu był p. Jan Markowicz, czynności sekretarza Zarządu Podgrupy pełnił p. inżynier K. Pichelski.

W roku sprawozdawczym Zarząd odbył 4 posiedzenia, na których były omawiane wszelkie aktualne sprawy dotyczące warunków produkcji w fabrykach wag. Dla przemysłu węgarskiego najważniejszą spra-

wami były te, które Zarząd Podgrupy załatwiał w Głównym Urzędzie Miar. Przedewszystkiem Zarząd odbył konferencję z dyrektorem G. U. M. p. inż. Rauszerem w celu przedstawienia konieczności zmiany przepisów, dopuszczających do legalizowania wagi przesuwnikowe zagranicznej fabryki ze szkodą krajowych wytwórni wag. Zarząd uzyskał obietnicę zwołania urzędowej komisji w celu zbadania, czy podobne wagi zagraniczne odpowiadają polskim przepisom o legalizacji wag. Następnie Zarząd wystąpił ponownie do G. U. M. z prośbą o przyspieszenie wydania rozporządzenia, które miało dotyczyć skasowania sztyftów przy wagach stołowych systemu „Béranger”. Pozatem Zarząd interwenjował w G. U. M. w sprawie obniżenia opłat za legalizowanie wag, przedłużenia terminu ważności cechy dla wag wozowych ponad trzy lata i odnośnie metod sprawdzania wag z prośbą, ażeby wagi były sprawdzane w takiej pozycji, w jakiej one przeważnie odbywają swą pracę. W celu powiększenia produkcji wag, jak również obniżenia ceny na wagi średniej nośności, Zarząd wystąpił do G. U. M. z wnioskiem o wydanie zezwolenia na wyrób wag o stosunku dźwigni 1:50, 1:200 i 1:500 i dopuszczenie takich wag do legalizacji. Otrzymawszy od G. U. M. projekty nowych przepisów o dopuszczeniu do legalizacji wag belkowych, stołowych i dziesiętnych, Zarząd Podgrupy wydał swoje uwagi i opinię odnośnie tych przepisów.

Zarząd Podgrupy, mając na względzie zmniejszenie importu wag, wręczył na specjalnej audjencji p. wiceministrowi skarbu memoriał uzasadniający konieczność wydania rozporządzenia urzędem celnym, ażeby one przed ocenieniem wszelkich transportów wag na komorach celnych żądały od Okręgowych Urzędów Miar stwierdzenia, czy przywożone wagi odpowiadają polskim przepisom obowiązującym w miernictwie. Jednocześnie Zarząd prosił p. ministra o zalecenie instytucjom rządowym zaopatrywania się w wagi wyrobu fabryk krajowych.

W sprawach przewozu wag Zarząd wystąpił z prośbą do ministerstwa kolei żelaznych o wydanie zarządzenia, ażeby robotnicy kolejowi pod grozą odpowiedzialności obchodzili się ostrożnie z przesyłanymi wagami, gdyż nawet najeściej zapakowane wagi pod-

czas ich rzucania muszą ulec uszkodzeniu. Ministerstwo kolei rozesłało prośbę Podgrupy do wszystkich dyrekcyj kolei państwowych do wiadomości i wydania stosownych zarządzeń.

W sprawach celnych Podgrupa zebrała materiał potrzebny do opracowania nowych stawek celnych na wagi i odważniki, opracowała projekt tych stawek, który był skutecznie obroniony przez delegatów Zarządu w komisji celnej i na Komitecie celnym. Nowe podwyższone stawki celne zostały ogłoszone w „Dz. Ust.” № 113 z 1925 r. w poz. taryfy celnej 168.

Grupa XI Drutu i Gwoździ. Przewidywane na rok 1925 ożywienie przemysłu budowlanego i związane z nim nadzieje na normalny ruch w fabrykach gwoździ i drutu zawiodła, szczególnie od połowy roku. Zastój, jaki zapanował od lipca 1925 r. w całym przemyśle, odbił się—rzecz prosta—i na przemyśle gwoździarsko-drucianym.

Mniejsze fabryki, uruchomione w początkach roku, bardzo szybko zawiesiły produkcję, niektóre zaś zupełnie zlikwidowały swoje interesy przez sprzedaż urządzeń i maszyn. Fabryki większe i finansowo silniejsze ograniczyły produkcję do minimum (2—4 dni w tygodniu) i z trudnościami zakończyły rok 1925.

Z tego może powodu działalność Grupy XI ograniczyła się właściwie do udzielania miesięcznych informacji Radzie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych o stanie przemysłu gwoździarsko-drucianego.

W grudniu 1925 r. spadek złotego spowodował sprzedaż większych ilości gwoździ, dzięki czemu część fabryk była w stanie utrzymać swoją bardzo ograniczoną produkcję przez zimowe miesiące.

Pod koniec roku dało się zauważyć większe zrozumienie poszczególnych fabryk w sprawie ściślejszej organizacji sprzedaży wyrobów, regulowania produkcji i kredytów.

Ponieważ zawodowe interesy Grupy są ściśle związane z konjunkturą danej gałęzi przemysłu, przeto należy spodziewać się, że dopiero po zrzeszeniu się wszystkich fabryk gwoździ i drutu we wspólnym biurze sprzedaży nastąpi właściwe ożywienie w działalności tej grupy.

Bilans Polskiego Związku

na dz. 31 gru

A K T Y W A.

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
Kasa: gotówką	1.356,42				
weksłami	4.238,35	5.594	77		
Banki		355	62	5.950	39
Udziały					05
Ruchomości				500	00
Papiery procentowe na zabezpieczenie fund. stypendjalnych				4.531	50
Grupa II Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych		3.516	63		
Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi S. A.		5.934	15		
Wydawn. „Maszyny Rolnicze“		2.545	87		
Prenum. „Kurjera Polskiego“		1.268	00		
Pracownicy Związku		369	40	13.634	05
				24.615	99

Rachunek Wydat

za czas od 1 stycznia

W Y D A T K I.

		Zł.	gr.	Zł.	gr.
Koszty Ogólno-Administracyjne:					
Pensje pracowników i prace dodatkowe		64.316	35		
Utrzymanie lokalu		9.357	34		
Prenumerata pism i książki		1.322	41		
Materiały kancelaryjne		2.507	82		
Porto		3.460	81		
Telefony i różne		2.371	11		
Kasa Przewodności Pracowników r-k „B“		4.187	40	87.523	24
Delegacje i wyjazdy służbowe				1.100	40
Składka do Kasy Chorych				2.700	42
Ofiary na cele społeczne				4.590	70
Składka do Centralnego Związku P. P. G. H. i F.				32.000	00
Niedobór wydawnictwa „Przemysł Metalowy“		3.464	20		
„ „ „Rocznik Związku“		7.219	97	10.684	17
Odsetki				80	85
Nadwyżka wpływów				1.306	59
				139.986	37

Warszawa, dnia

Prezes Rady:

(—) J. Jeziorański.

Księgowy:

(—) R. Osterczyk.

Członkowie Rady:

(—) S. J. Okolski,
 (—) W. K. Wierzejski,
 (—) L. Hafner,
 (—) J. Markowicz,
 (—) J. Weliński,
 (—) L. Wellisz.

Przemysłowców Metalowych

dnia 1925 roku.

PASYWA.

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Fundusz stypendjalny im. ś. p. Br. Załęskiego	6.544	50		
„ „ „ ś. p. St. Najmana	1.666	20		
„ Małżonków Ambrożewiczów	560	00	8.770	70
Kasa Przezorności Pracowników Związku			9.615	50
Centralny Związek P. P. G. H. i F.			4.091	29
Grupa Fabryk Wag	297	33		
„ „ Armatur	183	25	480	58
Sumy Przechodnie			351	33
Nadwyżka wpływów			1.306	59
			24.615	99

ków i Wpływów

do 31 grudnia 1925 r.

W P Ł Y W Y.

	Zł.	gr.	Zł.	gr.
Składki:				
Za rok 1924	23.811	48		
Za rok 1925	88.306	50	112.117	98
Dochody Nadzwyczajne			27.343	39
Wpisowe			525	00
			139.986	37

12 maja 1925 r.

Dyrektor:

(—) M. Chorzewski.

Komisja Rewizyjna:

(—) St. Wierzbicki

(—) Jan Węgrzyn

(—) Emil Voellnagel

(—) Inż. Tadeusz Blauth.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

5237/1925

AE00335683